

**OKUL MÜDÜRLERİNİN SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ İLE LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

**KÜRŞAT HAKAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Mehmet TEYFUR
AĞRI-2025
(Her hakkı saklıdır.)**

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

KÜRŞAT HAKAN

OKUL MÜDÜRLERİNİN SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ İLE LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET TEYFUR
Jüriler
PROF. DR. SÜLEYMAN KARATAŞ
DR. ÖĞR. ÜYESİ ONUR BALI

AĞRI-2025

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Okul Müdürlerinin Sosyal Adalet Liderliği İle Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

24/06/2025

Kürşat HAKAN

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI		Doküman No	FR-211
			İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
			Revizyon Tarihi	
			Revizyon No	00
			Sayfa No	1/1

OKUL MÜDÜRLERİNİN SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ İLE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN
GELECEK BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR danışmanlığında, Kürşat HAKAN tarafından hazırlanan bu çalışma, 24/06/2025 tarihinde aşağıda isimleri belirtilen jüri tarafından değerlendirilmiş olup Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak **oybirliği / oy çokluğu (3/3)** ile kabul edilmiştir.

Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi Onur BALI	İmza :
Danışman	: Prof. Dr. Mehmet TEYFUR	İmza :
Üye	: Prof. Dr. Süleyman KARATAŞ	İmza :
Üye	: Prof. Dr. Cevat YILDIRIM	İmza :
Üye	: Doç. Dr. Mehmet Emin TURAN	İmza :

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu /.../... tarih ve / numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

HAZIRLAYAN	KONTROL EDEN	ONAYLAYAN

TEZ BENZERLİK RAPORU

	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ BENZERLİK RAPORU	Doküman No	FR-213
		İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1 / 2

Benzerlik Oranlarına Dair Beyanname		
Öğrenci Adı Soyadı	KÜRŞAT HAKAN	
Numarası	226052289	
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı	
Bilim Dalı	Eğitim Yönetimi Bilim Dalı	
Programı	Eğitim Yönetimi	
Danışman Unvanı Adı Soyadı	Prof. Dr. Mehmet TEYFUR	
Tez Başlığı	OKUL MÜDÜRLERİNİN SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ İLE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	
Bölümler	Turnitin Sonucu	En Yüksek Değer
Giriş	%18	% 25
Kuramsal Temeller/Kavramsal Çerçeve	%21	% 30
Materyal ve Yöntem	%22	% 30
Araştırma Bulguları	%23	% 20
Sonuç/Tartışma/Öneri	%4	% 20
TEZ (GENEL)	%23	% 25

07/07/2025

Yukarıda bilgileri yazılı tez çalışmasının benzerlik oranları Turnitin raporundan alındığı haliyle yazılmış olup tüm bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

İmza
Kürşat HAKAN

İmza
Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
OKUL MÜDÜRLERİNİN SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ İLE LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

2025, XIII + 68 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Süleyman KARATAŞ

Prof.Dr. Mehmet TEYFUR

Dr. Öğr. Üyesi Onur BALI

Bu araştırmada, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı olarak nicel yöntemle yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Bursa ili Osmangazi ilçesinde öğrenim gören lise öğrencileri, örneklemini ise farklı okul türlerinden seçilen toplam 665 öğrenci oluşturmaktadır.

Veriler, “Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği” ve “Ergen Gelecek Beklentisi Ölçeği” aracılığıyla toplanmış; analizlerde bağımsız örneklem için t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), regresyon ve korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği düzeyleri ile öğrencilerin gelecek beklentileri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Cinsiyete göre yapılan analizlerde, kız öğrencilerin sosyal adalet liderliği algısı erkek öğrencilerden daha yüksek; erkek öğrencilerin gelecek beklentileri ise kız öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Okul türü değişkenine göre, spor lisesi öğrencileri sosyal adalet liderliğini en yüksek düzeyde algılarken meslek lisesi öğrencilerinin algısı en düşük düzeydedir. Gelecek beklentisi açısından da benzer bir durum tespit edilmiştir.

Sınıf düzeyi açısından, 10. sınıf öğrencileri sosyal adalet liderliğini en yüksek düzeyde algılarken 11. sınıf öğrencileri en düşük düzeyde algılamıştır. 9. sınıf öğrencilerinin gelecek beklentisi ise diğer sınıflara göre daha yüksek bulunmuştur.

Sosyoekonomik durum değişkenine göre sosyal adalet liderliği algısında anlamlı bir fark saptanmazken gelecek beklentisinde düşük, orta ve yüksek sosyoekonomik gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin gelecek beklentileri diğer gruplara göre daha yüksektir.

Elde edilen bulgular, sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin geleceğe yönelik tutumları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, eğitimde sosyal adalet temelli liderlik anlayışının ğrenci gelişimi açısından önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Adalet Liderliği, Gelecek Beklentisi, Lise, Okul Müdürü

ABSTRACT
MASTER THESIS
EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL
PRINCIPALS' SOCIAL JUSTICE LEADERSHIP AND HIGH SCHOOL
STUDENTS' FUTURE EXPECTATIONS

Advisor: Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

2025, Page: XIII + 68

Jury: Prof. Dr. Süleyman KARATAŞ

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

Assist. Prof. Dr. Onur BALI

This study examines the relationship between school principals' social justice leadership and high school students' future expectations. The research was conducted using a quantitative method based on the relational survey model. The study population consists of high school students in the Osmangazi district of Bursa during the 2024-2025 academic year, and the sample includes 665 students from various school types.

Data were collected using the "Social Justice Leadership Scale" and the "Future Expectations Scale"; independent samples t-test, one-way ANOVA, regression, and correlation analyses were used in data analysis.

The findings reveal a statistically significant and positive relationship between principals' social justice leadership practices and students' future expectations. According to gender, female students had higher perceptions of social justice leadership, while male students had significantly higher future expectations. Regarding school type, sports high school students perceived the highest levels of social justice leadership, whereas vocational high school students perceived the lowest. Similarly, students from sports high schools had higher future expectations.

In terms of grade level, 10th-grade students perceived social justice leadership most positively, while 11th graders perceived it the least. Students in the 9th grade had significantly higher future expectations compared to other grade levels. While no significant difference was found in social justice leadership perception based on socioeconomic status, significant differences were found in future expectations: students with high socioeconomic status had more positive future expectations than those from lower and middle-income groups.

These results show that social justice-oriented leadership practices in schools positively affect students' future perspectives and hopes. Therefore, implementing social justice leadership in educational institutions is crucial for supporting students' psychological and academic development.

Keywords: Social Justice Leadership, Future Expectation, High School, School Principal

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca benimle bilgi ve deneyimlerini paylaşan, çalışmalarımın tamamlanabilmesi için her türlü şartı sağlayan ve her zaman desteğini hissettiğim değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet TEYFUR'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunma jürisinde bulunarak yapıcı eleştirilerini paylaşıp çalışmama katkı sunan Sayın Prof. Dr. Süleyman KARATAŞ, Sayın Prof. Dr. Mehmet TEYFUR ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Onur BALI'ya teşekkür ederim.

Eğitimimin tüm süreçlerinde her türlü destekleriyle beni hiç yalnız bırakmayan, bana inanan, güvenen ve beni motive eden çok değerli Hakan ailesine, çalışma arkadaşlarıma ve dostlarıma teşekkür ederim.

24/06/2025

Kürşat Hakan

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ÖN SÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLOLAR LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
1.GİRİŞ	2
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.3. Alt Problemler.....	4
1.4. Araştırmanın Amacı	4
1.5 Araştırmanın Önemi.....	5
1.6 Sayıtlılar	5
1.7. Sınırlılıklar	5
1.8. Tanımlar	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Sosyal Adalet	7
2.1.1. Sosyal adalet liderliği.....	8
2.1.2. Sosyal adalet liderliğinin boyutları	8
2.1.3. Eğitimde sosyal adalet liderliği.....	11
2.2. Gelecek Beklentisi	11
2.3. İlgili Araştırmalar.....	14
2.3.1. Sosyal adalet liderliği ile ilgili araştırmalar	14
2.3.2. Gelecek beklentisi ile ilgili araştırmalar	20
3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırma Modeli	26
3.2. Evren ve Örneklem	26
3.3 Veri Toplama Araçları	28
3.3.1. Kişisel bilgi formu	28
3.3.2. Sosyal adalet liderliği ölçeği (SALÖ).....	29
3.3.3. Ergen gelecek beklentileri ölçeği.....	30
3.4. Verilerin Analizi.....	30
4.BULGULAR.....	32
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi	32

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi	33
4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi	34
4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi.....	35
4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi.....	37
4.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi	40
4.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi.....	42
4.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi.....	43
Sosyal Adalet Liderliği	43
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	45
6. ÖNERİLER	54
6.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	54
6.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	54
EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	64
EK-2: SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ ÖLÇEĞİ.....	65
EK-3 ERGEN GELECEK BEKLENTİLERİ ÖLÇEĞİ	66
EK-4: ARAŞTIRMA İZNİ	67
ETİK KURUL KARARI	68

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	27
Tablo 2. Okul Müdürlerinin Sosyal Adalet Liderliği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler	32
Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	33
Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Testi Sonuçları.....	34
Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Sosyal Adalet Liderliği Algılarına ve Gelecek Beklentilerine İlişkin Betimsel Sonuçlar	35
Tablo 6. Okul Türü Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	36
Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Adalet Liderliği Algıları ve Gelecek Beklentilerine İlişkin Betimsel Sonuçlar	37
Tablo 8. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	38
Tablo 9. Lise Öğrencilerinin Sosyoekonomik Durumlarına Göre Sosyal Adalet Liderliği Algıları ve Gelecek Beklentilerine İlişkin Betimsel Sonuçlar	40
Tablo 10. Sosyoekonomik Düzeyi Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	41
Tablo 11. Sosyal Adalet Liderliği ile Gelecek Beklentisi Arasındaki Korelasyon.....	43
Tablo 12. Sosyal Adalet Liderliği ile Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişkiye İlişkin Regresyon Katsayıları.....	43

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SALÖ: Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği

EGBÖ: Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği

SPSS: Statistical Package for The Social Sciences- Sosyal Bilimler için İstatistik Programı

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

LSD: Least Significant Difference

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Giriş bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Son zamanlarda eğitimde üzerine çalışmalar yapılan konulardan biri de okul liderliğinin öğrenciler üzerinde nasıl bir etkisinin olduğudur (Robinson vd., 2008). Eğitimin temel amacı yalnızca bireylerin akademik başarılarını geliştirmek değil aynı zamanda eğitim sürecine katılan bireyleri adil, eşitlikçi ve kapsayıcı bir topluma hazırlamaktır. Bu nedenle okulun lideri konumunda bulunan okul müdürlerinin sosyal adalet odaklı yaklaşımları, öğrencilerin kişisel ve mesleki yaşamlarına dair beklentilerini düzenlemede önemli bir görev üstlenmektedir (Taşdan ve Yalçın, 2012). Bell (2007) sosyal adaletin görevini toplumdaki bireylere sorumluluk bilinci oluşturmak, bireylerin ihtiyaçlarını gidermesi için olanaklar sağlamak ve imkânların adil bir şekilde paylaşılmasını sağlamaktır şeklinde açıklamıştır (Akt. Bozkurt, 2018). Sosyal adalet kavramı eğitim alanında sosyal adalet liderliği ile ön planda yer alarak okul müdürlerinin dezavantajlı bireyler için fırsat eşitsizliğini gidermesi ve okullarda yeni bir adil sosyal düzen kurması olarak açıklanabilir (Yeşil ve Sincar, 2021). Sosyal bir örgüt olan okullarda öğrenciler etnik kökenleri, sosyoekonomik durumları, cinsiyetleri, fiziksel özellikleri ve zihinsel kapasite düzeyleri gibi farklılıklar göstererek öğrencilerin bireysel farklılıkları nedeniyle eşitsizliğe maruz kaldıkları ve nitelikli eğitime erişimde problemler yaşadıkları görülmektedir (Çınar ve Nayır, 2022). Parsoncu yapısal- işlevsel sosyolojinin eğitimle ilgili temel yargılarından biri toplumun her bireyine kendi bilgi, beceri, ihtiyaç ve yeteneklerine göre kendilerini geliştirebilecekleri seçenekler sunarak kendilerini geliştiren bireylerin toplumda sosyal ve ekonomik yönden avantajlı bir yaşam sürmelerini sağlamaktır (Kondakcı vd., 2016). Dezavantajlı öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanabilmeleri öğrencilerin psikososyal anlamda olumlu gelişim sergilemesini destekleyebilir (Özdemir, 2017).

Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri yaşadığı çevre ile bağlantılı olarak şekillenmekte ve aile ile toplumun beklentilerinden etkilenmektedir (Konate ve Ergin,

2018). Erikson lise öğrencilerinin fiziksel görünümlerinde, mental yapılarında, sosyal ve ahlaki boyutlarda değişimlerin meydana geldiğinden bahsetmiş, İkizoğlu ve arkadaşları (2007) ise yapmış olduğu çalışmada ortaya çıkan bu gelişim döneminin meydana getirdiği değişimlerin lise öğrencilerinde özellikle eğitim ve mesleki başarı alanında gelecek beklentisi oluşturduğundan bahsetmiştir (Akt; Makas ve Düşünceli, 2021). Lise öğrencilerinin gelecekte iyi bir aile kurmak, sağlıklı bir yaşam sürdürmek gibi beklentileri de dikkate alındığında lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin cinsiyete, değerlere, kültüre, aile ve çevreye göre değişen unsurlardan oluştuğu görülmektedir (Uluçay vd., 2014). Lise öğrencilerinin olumlu gelecek beklentileri oluşturmasında ailelerinin gelir durumu etkilidir ve sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerde lise öğrencilerinin başarı motivasyonu yüksekken sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde lise öğrencilerinin düşük benlik algısı ve negatif düşünce yapısı gibi özelliklerinin belirgin olduğu söylenebilir (Tuncer, 2011).

Eğitim sistemimizde yapılan sürekli değişiklikler ve Türk toplumunda toplumsal alanda da yaşanan hızlı değişimler lise öğrencilerinin geleceklerine yönelik planlarını değiştirmelerine neden olup lise öğrencilerini belirsizlik içerisinde bırakmaktadır (Konate ve Ergin, 2018). Eğitim sistemimizde sınav odaklı eğitim anlayışı öğrencilerin dış kaynaklara yönelimini arttırarak sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarını avantajlı hale getirmektedir (Özcan, 2013). Okul yaşantısı ele alındığında lise öğrencilerinin içinde bulunduğu ortamda özgün olabilmesi, ortama katılım sağlayabilmesi, okul ortamında rahatlığını gösterebilmesi, okulda bulunan diğer bireyler tarafından benliğine saygı gösterilmesi ve okul ortamındaki bireylerle sosyal ve duygusal olarak ilişki içinde bulunabilmesi öğrencilerin benlik saygısının ve değerlerinin oluşumunu etkilemektedir (Makas ve Düşünceli, 2021).

Gelecek beklentisi lise öğrencilerinin akademik ve psikolojik gelişimi açısından önemlidir. Gelecek beklentisi yüksek olan öğrenci gelişimini sağlıklı şekilde geliştirebilirken gelecek beklentisi düşük olan öğrencinin gelişimi sekteye uğramaktadır (Dikmen, 2021). Lise öğrencilerinde gelecek beklentisinin okullarda müdürlerin tutumlarından etkilendiğini göstermektedir (Güngör ve Erçetin, 2021). Bu bağlamda, bu araştırma; lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece eğitim kurumlarında sosyal adalet temelli liderlik uygulamalarının

öğrencilerin kişisel gelişimlerine ve yaşam hedeflerine olan etkisi daha derinlemesine anlaşılabilir.

1.2. Problem Cümlesi

Öğrencilerin algılarına göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile öğrencilerin gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Alt Problemler

Araştırma problemine yol göstermesi amacıyla aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır:

- 1) Okul müdürleri sosyal adalet liderliği davranışlarını ne düzeyde sergilemektedir?
- 2) Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ne düzeydedir?
- 3) Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- 4) Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri okul türüne göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- 5) Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- 6) Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri sosyoekonomik duruma göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- 7) Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 8) Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı Bursa Osmangazi ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

1.5 Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin gelecek beklentisini etkileyen faktörlerden biri de okul müdürünün sosyal adalet liderliğidir. Buna rağmen alanyazın incelendiğinde lise öğrencilerinin gelecek beklentisi ile sosyal adalet liderliği arasında ilişkinin netlik kazanmadığı görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada lise öğrencilerinde gelecek beklentisi ile okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın bulguları sonucunda okul müdürlerinin liderlik tarzlarının lise öğrencilerinin gelecek beklentileriyle ilişkisi belirlenecektir. Bu kapsamda okul müdürlerinin etkili liderlik becerisi kazanmasının önemi ortaya konulmuş olacaktır. Ayrıca lise gelecek beklentilerinin okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konması okul müdürlerinin benimsedikleri liderlik anlayışlarının bu beklentileri üzerindeki olası etkilerini anlamaya katkı sağlayabilir. Elde edilen bulgular özellikle farklı okul türlerinde görev yapan yöneticilerin liderlik yaklaşımlarını yeniden değerlendirmeleri açısından yol gösterici olabilir. Bu sayede okul türüne özgü ihtiyaçlara uygun eğitimsel müdahalelerin tasarlanması ve öğrenci beklentilerinin daha sağlıklı biçimde şekillendirilmesi mümkün hale gelebilir.

Bilimsel çalışmalar birikimli çalışmalardır. Yapılan alanyazın taramasında liderlik tarzları ve gelecek beklentileri değişkenlerinin ayrı ayrı ele alındığı görülmüştür. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi sosyal adalet liderliği bağlamında ele alan bir çalışmaya ulaşamaması sebebiyle bu araştırmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6 Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıda belirtilmiştir:

1. Araştırmada veri toplanan katılımcıların veri toplama aracındaki sorulara samimiyetle cevap verdiği varsayılmıştır.
2. Veri toplama aracını yanıtlayan öğrencilerin, okul müdürlerinin liderlik tarzı ile öğrencilerin gelecek beklentilerine yönelik görüş ve gözlemleri olduğu varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1. Bu araştırma 2024-2025 akademik yılında Bursa ili Osmangazi ilçesinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri ve bu öğrencilerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. Bu araştırmanın verileri, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarındaki sorular ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Sosyal Adalet Liderliği: Yalnızca belirli bir kurumun ya da sektörün sınırları içinde değil toplumsal yaşamın her alanında eğitimden sağlığa, adaletten çevreye, ekonomiden kültüre kadar eşitsizliklerle (azınlıklar, göçmenler, engelliler, sosyoekonomik düzeyi düşük olanlar vb.) mücadele etmeyi, dezavantajlı gruplara alan açmayı ve tüm bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesini amaçlar (Bozkurt, 2018).

Gelecek Beklentisi: Bireyin yaşamında ulaşmayı hedeflediği kişisel, mesleki ve ekonomik hedeflere yönelik duyduğu umut düzeyidir (Sarpkaya, 2010).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde literatüre dayanılarak sosyal adalet liderliği ve gelecek beklentileri ile ilgili temel kavramlar üzerinde durularak bu kavramların açıklamaları yapılmıştır. Bu noktada sosyal adalet liderliği kavramı ve gelecek beklentisiyle ilgili özellikler açıklanmıştır.

2.1. Sosyal Adalet

Farklı anlamları içerisinde barındıran sosyal adalet kavramı genel olarak eşitlik, eşitsizlik, ayrımcılık ve çeşitlilik gibi kavramları bünyesinde barındırarak toplumdaki dezavantajlı gruplara yaşam içerisinde fırsat eşitliği sağlama ve bu fırsatları geliştirme isteğinden doğmuştur (Apak, 2024).

Sosyal adalet, bir toplumdaki tüm bireylerin minimum bir yaşam standardına sahip olmasını sağlayan bir devlet düzeni olarak ifade edilebilirken sosyal adalet, toplumun parçası olan tüm bireylerin eşit haklara, korunarak güvende hissetmeye, fırsatlara, sorumluluklara ve sosyal desteğe sahip olduğu ideal bir durumdur (Çoban Kaynak, 2017).

Sosyal adalet; tüm bireylerin aynı değere ve temel gereksinimlerini karşılayabilecek eşit haklara sahip olmasını, fırsatların mümkün olduğunca tüm bireylere adilce yayılmasını, haksız eşitsizliklerin azaltılması ve yapılabilirse ortadan kaldırılmasını kapsar. Sosyal adalet toplumsal hayatı toplumun parçası olan tüm bireyler için adaletli hale getirmeye çalıştığı için çalışma alanı oldukça geniştir. Bu alanlardan biri olan eğitimde sosyal adaleti sağlamak için her bireyin eğitime rahatlıkla ulaşması ve eşit derecede avantajlı denilen gruplarda bulunan bireyler kadar yararlanabilmesi önemlidir. Bu yüzden araştırmacılar ekonomik, siyasi ya da toplumsal nedenlerle göç eden ya da buna mecbur bırakılan insanları; ırkçılığa, cinsiyetçiliğe, homofobiye, sınıf ayrımcılığına maruz kalanları; engellilere karşı olumsuz bakış açılarını ve bütün bu durumların eğitim hayatına nasıl yansıdığını anlamaya çalışıyor (Çam Tosun, 2021). Chiu ve Walker (2007), okullarda sosyal adaletin uygulanması için okulların lideri olan okul müdürlerinin öncelikle okulda bulunan eşitsizliklerin sebeplerini ve bu eşitsizlikler için alınacak önlemleri belirleyerek işe başlamaları gerektiğini belirtmektedirler. Eğitimde sosyal adaleti

sağlamak için okul müdürleri, öğrencilerin akademik başarılarını artırmak amacıyla dezavantajlı grupta bulunan öğrencileri destekleyecek sistemlerini nasıl oluşturacaklarının yollarını gösteren bir okul yapısını nasıl organize edeceklerini de bilmelidirler (Furman ve Shields, 2003). Scanlan (2007), okul müdürlerinin genelde bütün öğrencilere; özelde ise dezavantajlı konumda olan öğrencilere etkili bir hizmet sunmaları gerektiğini belirtir. Okul müdürleri, okulun çevresinden destek alarak bağışçılarla, sponsorlarla ve hem resmi hem de sivil toplum kuruluşlarıyla güçlü ilişkiler kurduklarında dezavantajlı durumdaki öğrencilere daha etkili ve nitelikli bir eğitim sunma imkânı bulabilirler (Tomul, 2009).

2.1.1. Sosyal adalet liderliği

Cinsiyet, sosyal sınıf ve etnik kökene bağlı fırsat eşitsizlikleri eğitim kurumlarında uzun süredir akademik tartışmaların odağında yer almaktadır. Bu bağlamda okullarda sosyal adaleti tesis etme sorumluluğunu taşıyan okul müdürlerinin; etnik köken, engellilik, özel gereksinimler, cinsiyet, sosyal sınıf ve cinsel yönelim gibi sebeplerle dışlanan grupları destekleyen bir liderlik anlayışı geliştirmesiyle birlikte sosyal adalet liderliği kavramı literatürde yer bulmuştur (Özdemir, 2017). Eğitim kurumlarında sosyal adalet liderliği ötekileştirilmiş grupların okula aidiyet duygusu ve bağlılıklarını arttırarak akademik yönden gelişimlerini desteklemek ve toplumsal eşitsizliklerin eğitim kurumlarındaki etkilerini azaltarak dezavantajlı grupların eğitim olanaklarından en fazla yararlanmalarını desteklemektir (Akyürek, 2021).

2.1.2. Sosyal adalet liderliğinin boyutları

Sosyal adalet liderliği ile ilgili yapılan çalışmalar doğrultusunda sosyal adalet liderliğiyle ilgili farklı görüşler, sınıflandırma ve boyutların ortaya koyulduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde Özdemir ve Kütküt (2015) eleştirel bilinç, destek ve kapsama/kaynaştırma olarak üç boyutta ve Furman'ın (2012) ekolojik, sistemik, toplumsal, kişilerarası ve kişisel olarak beş boyutta ele aldığı görülmektedir (Kapan, 2025).

Eleştirel bilinç, bireylerin toplumsal eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri sorgulayarak analiz edebilme becerisi kazanmasını ifade eder. Sosyal adalet liderleri, öğrencilerin ve okulda çalışan tüm personellerin içinde bulundukları sosyal yapıları ve

bu yapıların nasıl bireyleri ötekileştirip ayrıştırmaya neden olabileceğini fark etmelerini sağlar (Freire, 1970). Bu farkındalık dezavantajlı gruplarda yer alan bireyleri pasif durumdan çıkararak dönüştürücü eylemlerle toplumsal değişime katılması konusunda cesaretlendirerek teşvik eder. Okul müdürlerinin etnik köken, sınıfsal farklılıklar, dil, cinsel tercihler ve benzeri konulara yönelik benimsemiş oldukları değer yargıları ve ön yargılarının farkına vararak kendi liderlik davranışları üzerindeki etkilerini düşünerek sahip olduğu ve kendi iç dünyasında benimsemiş olduğu eleştirme eğilimini okul müdürleri öğrencilerinde kazanmasını hedefler (Özdemir ve Kütküt, 2015).

Destek alt boyutunda, Sosyal adalet lideri dezavantajlı gruplarda bulunan farklı sosyal sınıflara mensup öğrencileri, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarını ve engelli öğrencilerin de akademik başarılarını arttırmaları ve nitelikli eğitimden faydalanabilmeleri için dezavantajlı öğrencilerin gelişimlerini aktif olarak destekler (Özdemir ve Kütküt, 2015). Bu tür bir destek yalnızca öğrencilerin akademik gelişimlerine katkı sunmakla kalmaz; aynı zamanda onların sosyal, duygusal ve kültürel ihtiyaçlarını da gözetmeyi amaçlar (Theoharis, 2007). Sosyal adalet anlayışıyla hareket eden bir okul müdürü bu hedefe ulaşabilmek için öğretmenlerin mesleki gelişimlerine önem verir ve bu süreçte hem öğretmenler hem de öğrenciler arasında güçlü bir aidiyet ve topluluk hissinin oluşmasına katkı sağlar (McKenzie vd., 2008).

Kapsama/kaynaştırma alt boyutunda okul müdürü öğrencilere eşit eğitim olanakları sunabilmek için avantajlı ve dezavantajlı tüm öğrencileri kapsayıcı bir yol izleyerek heterojen sınıflar oluşturur (Özdemir ve Kütküt, 2015). Bu boyut okul ortamının her öğrenciyi kapsayıcı ve eşitlikçi bir şekilde yapılandırılmasını içerir. Sosyal adalet liderliği ilkesini benimseyen okul müdürleri farklı kültürel, dilsel, etnik ve sosyoekonomik geçmişlerden gelen öğrencilerin öğrenme ortamlarına tam katılım sağlamakla yükümlüdür (Ryan, 2010). Kapsayıcı uygulamalar sayesinde öğrencilerin okul ortamında kendilerini değerli ve eşit hissederek gelişmeleri sağlanır.

Ekolojik boyut sosyal adaletin toplumsal ve politik faktörlerin etkileşimi, ekonomik ve çevresel olarak değerlendirilmesini ifade eder (Furman, 2012). Okul ile toplumsal konular arasında güçlü bir bağ bulunduğundan okul müdürleri ve

öğretmenler tarafından sosyal adaleti sağlamaya yönelik toplumsal konuları içeren çalışmalar planlanarak okulda sosyal adalet sağlanabilir.

Sistemik boyutun içeriğinde okul müdürlerinin kapsayıcı bir eğitim ortamı oluşturma sorumluluğu, yalnızca yönetsel işlevlerle sınırlı kalmamalı; aynı zamanda öğrencilerin öğrenmesini engelleyebilecek dışlanma, ötekileştirme gibi olumsuz süreçlerin önüne geçmeyi de içermelidir. Müdürler, bu tür dezavantajlı durumlara karşı farkındalık geliştirerek, okulda yürütülen uygulamaları eleştirel bir gözle değerlendirebilmeli, gerektiğinde bu uygulamalarda değişiklik yaparak daha adil bir öğrenme ortamı sağlamalıdır. Bu süreçte temel amaç, her öğrenciyi kucaklayan, sosyal adaleti merkezine alan bütünleştirici bir yaklaşım benimsemektir (Furman, 2012).

Toplumsal boyutta ise, okul yöneticilerinin farklı kültürel geçmişlere sahip bireyleri ortak bir paydada buluşturma gayreti önem kazanır. Müdürler, sadece öğrenci ve öğretmenlerle değil, veliler ve diğer toplum paydaşlarıyla da etkileşim içinde olarak eğitim sürecine toplumsal katılımı teşvik etmelidir. Her öğrencinin derslere aktif katılımını sağlamak ve onları karar alma süreçlerine dâhil ederek demokratik bir okul kültürü inşa etmek de bu boyutun önemli bir parçasıdır (Furman, 2012).

Kişisel düzeyde ise, bir liderin olaylara nasıl yaklaştığı, verdiği tepkiler ve aldığı kararlar belirleyici olur. Okul müdürlerinin, kendi düşünce ve davranışlarını sorgulayarak, dil, etnik köken, sosyal sınıf, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi farklılıklara yönelik olası önyargılarının farkına varması; bu önyargıların eğitim ortamına yansımaları eleştirel bir şekilde değerlendirmesi gerekir. Böylece hem kendilerinin hem de okulun dönüşümüne katkı sunabilirler (Furman, 2012).

Kişiler arası boyutta okul müdürlerinin öğretmen, öğrenci, veli ve diğer paydaşlarla olan etkileşimi öne çıkmaktadır. Ötekileştirilmiş, dışlanmış, farklı kültürden ve dezavantajlı grupta bulunan öğrenciler ile etkili iletişim kurulması için okul müdürleri toplantı, ziyaret ve sosyal etkinlikler gibi uygulamalar gerçekleştirebilir (Kapan, 2025).

2.1.3. Eğitimde sosyal adalet liderliği

Eğitimin önemli işlevlerinden biri de insan hayatını etkileyerek bireylerin sahip olduğu gizli güçlerin ortaya çıkmasında ve bireylerde bulunan potansiyeli en üst seviyeye çıkarmaktır (Doğan ve Yıldırım, 2022). Bu nedenle öğrencilere kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerden bağımsız eşit akademik başarı sunulması sosyal adalet açısından önemlidir (Kahraman, 2020).

Eğitimde sosyal adalet liderliği eğitim hizmetlerindeki ekonomik, toplumsal eşitsizlik ve adaletsizliklerin ortadan kaldırılması ve bu durumun sağlanabilmesi için okul içerisinde iş birliği ve yardımlaşmanın oluşturulup devamlı kılınmasıdır (Furman ve Shields, 2005). Eğitimde sosyal adalet liderliği ile ötekileştirilmiş, dışlanmış dezavantajlı öğrenci gruplarında farklılıklardan kaynaklanan düşük akademik başarı düzeyinin dengelenmesi ve adil bir hizmet sunulması hedeflenmiştir (Marshall ve Oliva, 2006).

Sosyal adalet liderleri eğitimi kapsamlı bir şekilde ele almakta ve sosyal sınıf, sosyoekonomik durum, etnik köken, cinsiyet, coğrafi bölge gibi sebeplerle dezavantajlı konumda bulunan öğrenciler tespit edilerek eğitim sürecine dahil edilmekte ve öğrencilerin akademik başarıları arasında denge sağlanmaya çalışılmakta ve tüm öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak herkes için eşit erişime sahip olanakları bulunan bir okul iklimi oluşturmayı amaçlamaktadır (Ayyıldız, 2022).

2.2. Gelecek Beklentisi

Gelecek beklentisi bireylerin gelecekteki yaşamlarıyla ilgili düşünce, görüş, korku ve kaygılarını içeren bilişsel şemalarıdır (Şimşek, 2012). Gelecek henüz yaşanmamış ancak bireylerin istekleri çerçevesinde yaşamayı istediği ileride nasıl, nerede, kimlerle vb. olmak istemelerine bağlı olarak, bireysel ve toplumsal yaşamdan beklentilerini içermektedir (Apak, 2015). Bu beklentiler bireylerin hedeflerine ulaşmaları için motivasyon oluşturur (Pekrun, 2006). Bireylerin gelecek beklentileri motivasyonlarını, duygusal sağlıklarını ve davranışsal yönelimlerini etkiler (Adıgüzel, 2025). Gelecekte olumlu beklentilerinin olması bireylerin karşılaşacakları güçlük ve zorluklara karşı direnç göstermesini sağlayarak hedefe yönelik çabalarını artırır (Ecles ve Wigfield, 2002). Olumlu beklentilerin olması bireylerin hayatındaki kaygıyı

azaltırken psikolojik sağlamlığını yükseltir (Bandura, 1997). Gelecek hedeflerinin olması bireylerin sistemli ve planlı davranışlar sergilemesini sağlar. Bireyin beklentileri ve düşünceleri davranışlarını şekillendirdiğinden kimlik oluşumunun şekillenmeye başladığı lise öğrencilerinin gelecek beklentileri, yetişkin olduklarındaki meslek seçimi, yaşam tarzı, din ile ilgili düşüncelerini, evlilik ve aile kurma gibi olayları etkilemektedir (Şimşek, 2012). Gelecek beklentisi taşıyan lise öğrencilerinin davranışlarının sorumluluğunu üstlenmeleri, içten bir denetimle hedeflerine bağlı kalarak düzenli ve planlı çalışmaları, karşılaştıkları zorluklara karşı direnç geliştirmeleri; onların hedeflerine ulaşırken daha güçlü bir motivasyon ve başarıya götüren temel özellikleri kazanmalarını sağlar (Nurmi ve Salmelo-Aro, 2002). Baldwin ve Hoffman (2002)'da kendine güvenen ve yapabileceklerine inanan lise öğrencilerinin hata yapmaktan çekinmediklerini, karşılaştıkları sorunlarla daha etkili başa çıktıklarını ve bu satede daha mutlu ve ruhsal olarak daha iyi durumda olduklarını belirtmiştir. Öte yandan sürekli kaygı ve stres içinde yaşayan lise öğrencilerinin ise geleceğe dair sağlıklı bir beklenti geliştiremedikleri ve bu yüzden daha karamsar bir tutum sergiledikleri görülmektedir (MacLeod vd., 2004). Bireylerin gelecek beklentileri toplumdan etkilenir (Yavuzer vd., 2005). Dodge (1986) ve Meece (1991) tarafından yapılan araştırmalar çocukluk döneminden itibaren bireylerin hedef ve beklentileriyle ilgili olarak aldıkları ödöl ve cezaların ayrıca yetişkinlerin onlardan ne beklediğinin, gençlerin kendi hedeflerini belirlemesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Akt. Hokoda ve Fincham, 1995). Bunun yanı sıra bireylerin çevrelerinde başarının nasıl algılandığı ve hangi hedeflerin toplum tarafından desteklenip hangilerinin desteklenmediğı de gençlerin beklentilerini şekillendirmede etkili olmaktadır. Barnett (1999) bireyin içinde bulunduğı aile ortamının, bireylerin gelecek beklentilerini ailesinden model olarak alma, ailenin doğrudan beklentilerini aktarması veya başarı için hedef belirleme yoluyla etkilemekte olduğundan bahsetmiştir (Akt. McCabe vd., 2000). Bireyi etkileyen çevresinde bulunan öğretmenler ve bireylerin akran grupları da gelecek beklentilerini şekillendirmelerine etki eden faktörlerdendir. Sonuç olarak yetişkinlerin genel anlamda yaşama ilişkin değerleri bireyleri etkilemekte ve bireyler hedeflerini belirlerken yetişkinlerin değerlerini model almaktadır (Giyvin, 2001).

Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri genellikle sosyal rollerliyle ilişkili yaşam alanlarına odaklanır. Bu alanlar iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam gibi temel başlıklar altında incelenebilir. Eğitim süreci ve mesleki hedef belirleme, lise dönemindeki bireylerin yoğun şekilde ilgilendikleri gelecek beklentileri alanlarından biridir. Lise çağında bireyler; akademik başarıları, mesleki hedefleri, iş hayatına dair beklentiler ve ekonomik özgürlük üzerine düşünmeye başlarlar. Bu alanda yapılan çalışmalar, lise öğrencilerinin genellikle toplumda saygınlık gören statüsü yüksek ve ekonomik olarak güvence sağlayan mesleklere yöneldikleri görülmektedir (Schneider ve Stevenson,1999). Sosyal bilişsel kariyer teorisine göre bireyin kariyer ve mesleki hedefleri, kendilerine olan inançları, sonuç beklentileri ve ilgi alanlarıyla biçimlenir (Lent vd., 1994). Bu nedenle bireyin öz yeterlik algısı ve çevresinin destekleri iş ve eğitimle ilgili beklentilerini etkiler. Ebeveynlerinden aldıkları destek, okul ortamı ve çevresel faktörler eğitim süreçleri ve kariyer alanları beklentilerinde belirleyici olmaktadır (Eccles ve Wigfield, 2002). Akademik başarıyla ilgili yüksek beklentilere sahip bireyler, uzun vadeli ve gerçekçi kariyer planı yapma eğilimindedir.

Lise öğrencilerinin geleceğe ilişkin beklentilerinde evlilik ve aile kurma isteği önemli bir yer tutar. Toplumun bireyler üzerine biçtiği roller doğrultusunda, evlenme yaşı, eş seçimi ve çocuk sahibi olma gibi konular üzerinde düşünceler geliştirir. Özellikle kadınlarda aile kurmaya yönelim erkeklere göre daha erken yaşlarda şekillenmektedir (Seginer, 2003). Lise öğrencilerinin aile kurmayla alakalı olumlu beklentilerinin olması yaşama aidiyet hissini ve geleceğe dair umutlarını artırır. Bağlanma kuramı bireylerin aileleriyle kurduğu bağlanma stiline, ileride kuracağı ilişkiler ve aile beklentileri üzerinde etkili olduğunu vurgular (Bowlby, 1988).

Lise öğrencilerini içinde barındıran ergenlik dönemi bireyin toplumsal kimliğini de oluşturmaya çalıştığı bir dönemdir. Bu süreçte dini inanışları ve toplumsal değerlerle kurduğu ilişki, ileriye yönelik yaşam tarzının oluşmasında etkili olur (King ve Roeser, 2009). Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde dine bağlılık düzeyi fazla olan lise öğrencilerinin yaşamlarına daha fazla anlam yükledikleri ve geleceğe yönelik tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir (Regnerus ve Smith, 2005). Dini inançlar, belirsizlik, korku ve kaygı gibi olumsuz duygularla başa çıkmayı

kolaylaştırarak topluma faydalı hizmet, dayanışmanın sağlanması ve adil olma gibi değerlere bağlılığı da güçlendirir. Lise öğrencilerinin toplumsal sorumluluk alma arzuları, gönüllü olarak katıldıkları faaliyetleri ve sosyal adalet yönelimi gibi davranışlarla da şekillenir. Toplumsal katılımın yüksek olması, geleceğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyerek umutlarını ve iyimserliğini arttırmaktadır.

Gelecekte sağlıklı bir yaşam sürme isteği, fiziksel ve psikolojik bütünlüğü koruma amacı olarak öne çıkar. Lise döneminde bireyler; beden algıları, sağlık durumları ve risk alma eğilimleri konusunda hassas bir gelişim süreci yaşarlar. Pozitif psikoloji yaklaşımı; bireyin öznel iyi oluşu, yaşamdan aldığı doyum ve kişisel gelişimi ile sağlıklı yaşam arasında güçlü bir ilişki olduğunu vurgular (Diener vd., 1999). Bireylerin gelecekte mutlu ve anlamlı bir yaşam sürmelerini tasarlamaları onların bugünkü davranışlarını yönlendirir. Sağlıkla ilgili olumlu tutuma sahip lise öğrencileri, tütün ve madde kullanımı, sağlıksız beslenme ve dengesiz risk alma gibi davranışlardan uzak durma eğilimindedirler (Steinberg, 2008). Bu bireylerin psikolojik sağlamlılık ve stresle baş etme becerileri gelişmiş düzeydedir.

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, araştırmada incelenen sosyal adalet liderliği ve gelecek beklentisine ilişkin yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar anlatılmıştır.

2.3.1. Sosyal adalet liderliği ile ilgili araştırmalar

2.3.1.1. Sosyal adalet liderliği ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar

Polat (2007) tarafından yapılan araştırmada eğitim politikalarının sosyal adalet açısından sonuçlarını okul yöneticileri ve öğretmenlerin bakış açısıyla derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini Ankara ilinde her okuldan bir gönüllü yönetici ve iki gönüllü öğretmen olmak üzere toplamda üç katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre mevcut yasa ve yönetmeliklerin sosyal adaletin sağlanmasında yetersiz kaldığı, ücretlerin daha adil bir şekilde düzenlenmesi, pozitif ayrımın belirgin şekilde sağlanması ve ötekileştirilmiş ve dışlanmış dezavantajlı grupların daha fazla desteklenmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tomul (2009) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim okullarında yapılan sosyal adet uygulamaları ve uygulamaları engelleyici faktörleri belirlemeyi

amaçlamaktadır. Araştırma örneklemini İstanbul, Ankara ve Antalya’da toplam 147 ilköğretim okulu yöneticisinden oluşmuştur. Araştırma sonucunda okullarda yürütülen sosyal destek çalışmalarının özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, uyum güçlüğü yaşayan, akademik başarısı düşük ve özel gereksinimli öğrenciler için önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu tür çalışmaların büyük ölçüde düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere yönelik gerçekleştirildiği ve öncelikle okulun mevcut imkân ve kaynaklarının kullanıldığı görülmektedir. Ancak okul imkanlarının yetersizliği, bilgi eksiklikleri, toplumsal duyarlılığın düşük olması ve yasal düzenlemelerdeki eksikliklerin sosyal destek çalışmalarını zorlaştıran unsurlar arasında yer aldığı belirtilmiştir. Araştırmada eğitim kurumlarında sosyal adaletin güçlendirilmesi için yöneticilerin eşitsizliklere sebep olan nedenleri belirleyerek gerekli önlemlerin alınması gerektiği saptanmıştır.

Turhan ve Çelik (2011) yaptığı araştırmada genel ve mesleki lise yöneticileri ile öğretmenlerin görüşlerine göre okul yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının okullarda sosyal adaletin sağlanmasına nasıl etki ettiği incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Iğdır, Kahramanmaraş, Malatya ve Tunceli illerindeki genel ve mesleki liselerde görev yapan 82 okul yöneticisi oluşturmuştur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenler okul yöneticilerini etik liderliğin etik ikilemleri çözme, etik kararlar alma ve güvene dayalı liderlik gibi boyutlarında tam anlamıyla yeterli görmemektedir. Araştırma sonucunda, okul yöneticileri etik liderlik davranışlarını ne kadar yüksek düzeyde gösterirlerse okullarda sosyal adaletin gerçekleşme düzeyinin o kadar arttığı saptanmıştır.

Karacan ve arkadaşları (2015) yürüttüğü araştırmanın amacı öğretmenlerin okullarda sosyal adaleti sağlama düzeylerini geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. Çalışmanın örneklemini Gaziantep il merkezindeki çeşitli lise kademelerinde görev yapan 259 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenlerin sosyal adalet uygulama düzeylerini ölçmek için kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirildiği belirlenmiştir.

Özdemir’in (2017) gerçekleştirdiği araştırmada ise okullarda sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin okula yönelik tutumları ve okul bağlılıklarıyla nasıl bir ilişki taşıdığı incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Ankara iline bağlı 7 merkez ilçede yer alan 11 devlet lisesinde öğrenim gören 530 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada

öğrencilere Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği (SALÖ), Okula Yönelik Tutum Ölçeği (OYTÖ) ile Okul Bağlılığı Ölçeği (OBO) uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışını orta düzeyde sergilediklerini ortaya koymuştur. Ayrıca öğrencilerin okula yönelik tutum ve okul bağlılığı puan ortalamaları da yine orta düzeydedir. Sosyal adalet liderliği ile öğrencilerin okula yönelik tutumları ve okul bağlılıkları arasında pozitif, anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulguları sosyal adalet liderliğinin, öğrencilerin okula ilişkin algılarının oluşumunda önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Özdemir ve Pektaş'ın (2017) gerçekleştirdiği çalışmada sosyal adalet liderliği ile okulun akademik iyimserliği arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışmanın örneklemini, Ankara ili Mamak ilçesinde görev yapan 453 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını büyük ölçüde sergiledikleri görülmüştür. Buna karşılık okulun akademik iyimserlik düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal adalet liderliği ile okul akademik iyimserliği arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak sosyal adalet liderliğinin okulun akademik iyimserlik düzeyini anlamlı şekilde yordayan bir etmen olduğu ortaya konmuştur.

Doğan ve Yıldırım'ın (2022) yaptığı araştırmanın amacı ise okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliği davranışları ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırmanın örneklemini Gaziantep ilinde bulunan 8 anaokulu, 24 ilkokul, 18 ortaokul ve 12 lisede görev yapan toplam 776 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre sosyal adalet liderliğidavranışları ile okul iklimi arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Çınar ve Nayir (2022) tarafından yapılan araştırmanın temel amacı sosyal adalet liderliğinin okul iklimine, okul aidiyetine ve öğrenci katılımına olan etkilerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin Denizli ve Manisa illerindeki çeşitli devlet okullarında öğrenim gören 264 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği becerilerinin, okul kültürünü ve öğrenci katılımını güçlendirdiği, öğrencilerin okul aidiyetini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Topaloğlu (2023) yürüttüğü araştırmada ise okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliği davranışlarının yabancı uyruklu öğrencilerin okul bağlılıklarına etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmanın örneklemini Samsun ili merkez ilçelerindeki devlet liselerinde öğrenim gören toplam 372 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliği davranışları ile yabancı uyruklu öğrencilerin okul bağlılıkları arasında anlamlı ve orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar sosyal adalet liderliği davranışlarının yabancı uyruklu öğrencilerin okul bağlılığını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Özdemir ve Bozkurt (2024) tarafından yapılan çalışmanın amacı, online veri tabanı Web of Science listesinde yer alan araştırmalar kapsamında sosyal adalet liderliği alanında yapılmış araştırmaların incelenmesidir. Araştırma analiz sonucuna göre, sosyal adalet liderliği alanında yapılan çalışmaların 2003 yılı sonrasında başladığı, konu ile ilgili çalışmaların 2017 ve 2023 yılları arasında arttığı görülmüştür. Bu çalışmanın bulguları sonucunda sosyal adalet liderliği kavramının eğitim bilimleri alanında farklı bileşenler ve yöntemler kullanılarak üzerinde çalışılabilecek önemli bir konu olduğunu göstermektedir.

2.3.1.2. Sosyal adalet liderliği ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar

Marshall ve Rossman (1990) tarafından yapılan araştırmada eğitim liderliğinde sosyal adaletin rolünü ve önemini anlamak hedeflenmiştir. Eğitimde eşitliği, kapsayıcılığı ve dezavantajlı gruplara yönelik destekleyici politikaları teşvik eden liderlik anlayışının nasıl biçimlendiğini ve uygulanabileceğini keşfetmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini ABD’de farklı eyaletlerde farklı sosyoekonomik yapıya sahip devlet okullarında görev yapan sosyal adalet yaklaşımına yatkın okul müdürleri oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre eğitim liderlerinin sosyal adalet yaklaşımını belirlemesi okul ortamında kapsayıcı ve destekleyici bir ortam yaratmaktadır. Liderler eşitsizliklerle mücadele etmek için kendi ön yargılarını fark edip azaltarak kültürel farkındalık geliştirmekte ve yapısal düzeyde politika değişiklikleri yapmak ve kaynakları adil dağıtmak gibi yöntemler geliştirmektedir. Sosyal adalet yaklaşımını belirleyen liderler kurumsal direniş, politik baskılar ve kaynak eksikliği gibi engellerle karşılaşmaktadır. Araştırma sonucuna

göre sosyal adalet liderliği okul kültürünü değiştiren, dönüştüren ve daha adil bir öğrenme ortamı sağlayarak öğrencilerin başarılarını ve okul iklimini olumlu yönde etkilemektedir.

Shields (2004) tarafından yapılan araştırmada okul liderlerinin sosyal adalet liderliği ilkelerini okul yönetimine nasıl entegre edilebileceğinin araştırılması amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak vaka analizi kullanılmış ve okul müdürlerinin deneyimleri derinlenmesine incelenmiştir. Araştırmanın rneklemini ABD’deki farklı okullardan 10 okul müdürü ve 30 ğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda eğitimde sosyal adalet liderliğinin okul kültüründe önemli değişimlere neden olduğu bulunmuştur. Uygulama sırasında karşılaşılan direnç ve kaynakların sınırlı olması sosyal adalet uygulamalarını hayata geçirmelerini zorlaştırdığı saptanmıştır.

Slater ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada eğitimde sosyal adalet liderliğini incelemek ve sosyal adaletin okul yöneticiliği ve eğitim politikalarındaki önemini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmanın rneklemi ABD’deki çeşitli okul sistemlerindeki okul müdürleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda sosyal adalet liderliğinin eğitimde eşitlik sağlama ve toplumsal adaleti destekleme açısından önemli olduğu ve sosyal adalet uygulamaları sırasında karşılaşılan engellerin aşılabilmesi için organize ve bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Rusch ve Theoharis (2010) tarafından yapılan araştırmada sosyal adalet liderliği ilkelerini uygulayan okul yöneticilerinin deneyimlerini ve sosyal adalet liderliği anlayışının okullarda nasıl işlendiğini incelemek amaçlanmıştır. Nicel yöntem kullanılan araştırmanın rneklemi ABD’de farklı okullarda görev yapan 100 okul yöneticisi ve 400 öğretmenden oluşmaktadır. Yöneticiler, okul liderliklerinin sosyal adalet ilkelerine dayalı olarak okulda gerçekleştirdikleri değişim süreçlerini değerlendiren anketlere katılmıştır. Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliği ilkelerini okullarında uygulamaları öğrencilerin akademik başarılarını arttırırken öğretmenler için de daha kapsayıcı bir okul ortamı oluşmasına imkân sağladığı saptanmıştır. Okul dışı sisteme bağlı engeller, toplumsal yapıdaki eşitsizlik

ve adaletsizlikler ve sınırlı kaynakların uygulamada okul yöneticilerinin karşılaştıkları engeller olduğu saptanmıştır.

Fraser (2012) tarafından yapılan araştırmada sözleşmeli okullarda görev yapan sosyal adalet liderlerinin liderlik uygulamalarını incelemek amaçlanmıştır. Özellikle bu liderlerin sosyal adaleti sosyal adaleti desteklemek için ne tür yöntemler geliştirdikleri ve uygulama alanlarında nasıl yol izlediklerini anlamaya çalışmıştır. Nitel araştırma yöntemi uygulanan araştırmanın örneklemini ABD'nin kentsel bölgelerinde yer alan dört farklı "charter" denilen sözleşmeli okullarında çalışan müdürler oluşturmaktadır. Seçilen müdürler sosyal adalet ilkelerini benimseyen ve bunu okul uygulamalarına aktaran kişiler olarak tanımlanmıştır. Fraser 'ın (2012) çalışmasının sonucunda sosyal adalet liderliğinin sadece iyi niyetle değil; aynı zamanda bilinçli planlama, kapsayıcı stratejiler geliştirme ve karşılaşılan engellerle başa çıkabilme becerileriyle organize olunarak başarılı olabileceğini göstermiştir. Sosyal adalet liderliği özellikle ötekileştirilmiş ve ayrıştırılmış dezavantajlı öğrenciler için eğitimde fırsat eşitliğini arttırmada önemli bir rol üstlenmektedir.

Zembylas ve Lasonos (2015) tarafından yapılan araştırmada Kıbrıs'taki ilkokul müdürlerinin sosyal adalet liderliği değerlerine sahip olan liderlik tarzlarını nasıl algıladıkları ve uyguladıklarını incelemek amaçlanmıştır. Kıbrıs'taki ilkokullarda görev yapan 10 okul müdürüyle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal adalet liderliğinin, etnik olarak bölünmüş toplumlarda okul müdürlerinin, öğrencilerin bireysel farklılıklarını kabul etmeleri bu farklılıkları eğitimde avantajlı bir duruma dönüştürerek çeşitlilikleri eğitimde fırsata dönüştürme üzerine odaklanması saptanmıştır. Sosyal adalet liderliğinin okul yöneticileri tarafından yalnızca etnik çeşitliliğin fırsata dönüştürülmesinde değil aynı zamanda öğrencilerin toplumsal eşitsizlik ve adaletsizlikleri anlama ve bu eşitsizlik ve adaletsizliklere karşı bir duruş sergileme konusunda da önemli bir görev üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Flood ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan araştırmada uluslararası okul liderliği geliştirme ağının sosyal adalet liderliği alanındaki karşılaştırmalı çalışmalarını sistematik bir şekilde incelemek amaçlanmıştır. Araştırma okul liderlerinin sosyal adalet uygulamalarının kişisel değerler ve öz geçmişle

şekillendiğini ve bu uygulamaların kültürel ve ulusal bağlamlarda farklılıklar gösterdiğini vurgulamaktadır. Liderlerin geçmiş deneyimleri ve değerleri onların sosyal adalet algılarını ve sosyal adalet liderliği ilkeleri uygulama biçimlerini etkilemektedir.

2.3.2. Gelecek beklentisi ile ilgili araştırmalar

2.3.2.1. Gelecek beklentisi ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar

Güler (1998) tarafından yapılan araştırmada üniversite ve işçi gençliğinin gelecek beklentileri ile kötümserlik-iyimserlik düzeylerini karşılaştırmak amaçlanmıştır. Üniversite öğrencileri ve işçi gençlerden oluşan iki ayrı gruba anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerinin daha olumlu ve iyimserlik düzeyleri daha yüksekken işçi gençliğinde kötümserlik düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Yavuzer ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan araştırmada İstanbul'daki lise ve üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik bireysel ve toplumsal beklentilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'daki farklı liselerde öğrenim gören 601 lise öğrencisi ve İstanbul Üniversitesinin farklı fakültelerinde öğrenim gören 391 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin gelecek beklentilerinin mesleki başarı, aile, ekonomik kazanç, toplumsal saygınlık alanlarında yoğunlaştığı saptanmıştır.

Şimşek (2012) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin kişisel, sosyal, akademik ve mesleki gelecek beklentilerini analiz etmek ve öğrencilerin gelecek beklentilerini etkileyen sosyoekonomik faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan 9 ilden seçilen 54 liseden toplam 1106 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda sosyoekonomik düzey, cinsiyet ve okul türünün öğrencilerin gelecek beklentilerinde anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Öğrencilerin genel olarak gelecek beklentilerinin olumlu olduğu ve gelecekte umutlu oldukları saptanmıştır.

Uluçay ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin gelecek beklentilerini lise türlerine göre incelemek ve spor lisesi, güzel sanatlar lisesi, fen ve genel liseler arasındaki farkları ortaya koymak amaçlanmıştır. Türkiye

genelinde farklı liselerde öğrenim gören 926 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda en yüksek gelecek beklentisinin spor lisesi öğrencilerinde görüldüğü saptanmıştır. Güzel sanatlar lisesi müzik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin gelecek beklentisi düzeyinin en düşük olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı gibi değişkenlerin öğrencilerin gelecek beklentileri serinde etkili olduğu saptanmıştır.

Demirtaş (2016) tarafından yapılan araştırmada sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan lise öğrencilerinin gelecek algılarını ve beklentilerini derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Diyarbakır'da dezavantajlı bölgelerde yaşayan 15-18 yaş arasındaki 20 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcılarının çoğunun gelecek beklentilerinin olumsuz olduğu, gelecekte umutlu oladıkları, ekonomik kaygıların ve aile baskısının bu durumu etkilediği saptanmıştır.

Kara (2017) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile akademik motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi analiz etmek amaçlanmıştır. İstanbul'daki farklı liselerde öğrenim gören 350 öğrenciye gelecek beklentisi ölçeği ve akademik motivasyon ölçeği kullanılarak araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda akademik motivasyon düzeyi yüksek olan öğrencilerin gelecek beklentilerinin de yüksek olduğu saptanmıştır.

Çelik (2019) tarafından yapılan araştırmada İstanbul'daki devlet liselerinde öğrenim gören öğrencilerin gelecek beklentileri ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmış, İstanbul'daki devlet liselerinde öğrenim gören 400 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin gelecek beklentileri ile umutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur ve kız öğrencilerin erkeklerin öğrencilere göre daha düşük gelecek beklentisine sahip olduğu saptanmıştır.

Makas ve Düşünceli (2021) gerçekleştirdiği araştırmada lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek

amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Doğu Anadolu bölgesinde yer alan üç ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 651 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin tüm alt boyutları (iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum, sağlık ve yaşam) ile okula uyum arasında düşük düzeyde de olsa pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile okula uyum düzeylerinin cinsiyetlerine ve lise tercih nedenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bunun yanı sıra gelecek beklentilerinin okul türüne göre de değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Şimşek ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile öz güven düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Kırşehir'in merkez ilçesinde bulunan farklı lise türlerindeki 11. sınıf öğrencisi olan 303 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öz güven ile gelecek beklentisi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır fakat cinsiyet ve anne eğitim durumu gibi faktörlerin gelecek beklentisini etkilediği saptanmıştır.

Keleş ve Sarıkaya (2024) tarafından yapılan çalışmada fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin gelecek beklentilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda akademik başarı beklentisi yüksek öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen aile, okul, öğretmen ve çevre gibi unsurların etkisiyle geleceğe yönelik beklentilerini ve bu beklentileri karşılama yolundaki umut ve kaygı durumları incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve araştırmanın örneklemini Tokat ilinde fen lisesinde öğrenim gören 15 12. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğrenciler, gelecek beklentilerini sınav başarısına göre şekillendirmekte ve akademik başarısını etkileyen aile, öğretmen ve arkadaş desteğini önemli görmekte; işsizlik ve başarısızlık gibi kaygılar taşımakta oldukları saptanmıştır.

2.3.2.2. Gelecek beklentisi ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar

Nguyen ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentilerinin, erken yetişkinlikteki sağlık davranışları üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini ABD'de 3205 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda lise

öğrencilerinin olumlu gelecek beklentilerinin onların yetişkinlik döneminde sağlıklı ilgili davranışlarını doğrudan etkilediği saptanmıştır. Gelecek ile ilgili olumlu senaryoları zihinlerinde canlandırabilen lise öğrencileri daha az tütün kullanmakta ve düzenli sporsal aktivitelere daha fazla katılmaktadır sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum lise öğrencilerinin bugünkü davranışlarını, gelecekteki hedefleriyle uyumlu hale getirdiklerini ve bu hedeflerin davranışsal regülasyonda rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Stoddard ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin toplum katkısı algıları, içinde bulundukları mahallenin kolektif etkinliği ve umut düzeyleri ile gelecek beklentileri arasındaki etkileşimi incelemek amaçlanmıştır. ABD’de yaşayan farklı sosyoekonomik geçmişlere sahip 193 lise öğrencisi bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda toplumsal katılım duygusu ve mahalleye ilişkin pozitif algılar, bireylerde umut düzeyini arttırarak geleceğe yönelik olumlu beklentiler geliştirmelerine katkı sağladığı saptanmıştır. Bu çalışma çevresel faktörlerin bireylerin gelecek beklentisini şekillendirmede etkili olduğunu göstermektedir.

Leon ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin gelecek akademik beklentileri ile motivasyon düzeyleri, psikolojik gereksinimleri, sorumluluk algıları ve okul sosyal iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İspanya’da liselerde öğrenim gören 984 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma bulgularından elde edilen veriler göre öğrencilerin geleceğe dair akademik beklentilerinin özellikle içsel motivasyon, sorumluluk ve okul iklimi ile olumlu yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı ortamların öğrencilerin gelecek hedeflerini daha güçlü şekilde belirlemelerine olanak tanıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Santos ve Cardoso (2016) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin stres algıları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Brezilya’nın Para eyaletinden Belem şehrinde bulunan 295 lise öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda stres algısı ile gelecek beklentisi arasında net bir ilişki olduğu bulunmuştur. Aile sorunları yaşayan veya yoğun akademik baskıya maruz kalan lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin olumsuz

düzeyde olduğu saptanmıştır. Sosyal destek sistemi güçlü olan lise öğrencilerinin daha az stres yaşadığı ve yaşamlarında umutlu ve planlı bir bakış açısı geliştirebildiği saptanmıştır.

Martinez ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan araştırmada İspanyol ve Portekizli ergenlerin öz yeterlik, yaşam doyumu ve öz saygı düzeylerinin gelecek beklentileriyle ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini 12-16 yaş arasında bulunan 534 ergenden oluşmaktadır. Nicel araştırma yönteminden yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak öz yeterlik, yaşam doyumu ve öz saygı ile gelecek beklentileri arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda pozitif öz yeterlik, yaşam doyumu ve öz saygı düzeyleri, ergenlerin gelecek beklentilerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Bu psikolojik yapıların güçlendirilmesi, ergenlerin geleceğe dair daha olumlu ve gerçekçi beklentiler geliştirmesine katkı sağlayabilir sonucuna ulaşılmıştır.

Kirtley ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada gençlerin günlük yaşamlarında olumlu gelecek düşüncelerinin, yakın dönemdeki intihar düşünceleriyle nasıl ilişkisi olduğunu ve bu ilişkideki pozitif ve negatif duyguları içeren duygusal durumun rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Belçika ve Hollanda'da 15-25 yaş arası ikiz olan ve ikiz olmayan kardeşlerden oluşan 722 genç oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılardan altı gün boyunca her sabah olumlu gelecek düşüncelerini gün içinde duygusal durumlarını raporlamaları istenmiştir. Araştırma bulgularına göre son bir haftada intihar düşüncesi bildiren gençler, günlük olarak daha az olumlu gelecek düşüncesi raporlamıştır. Araştırma sonucunda gençlerin günlük yaşamlarında olumlu gelecek düşüncelerinin, intihar düşünceleriyle ters yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Olumlu gelecek düşüncelerinin arttırılmasının intihar düşüncelerinin azaltılmasında potansiyel bir müdahale hedefi olabileceği düşünülmektedir.

Nunes ve arkadaşları (2025) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin yakın ilişkileri, psikososyal risk faktörleri ve cinsiyetin gelecek beklentileri üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 600 Portekizli lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda aile ve arkadaş ilişkileri güçlü olan lise öğrencilerinin gelecek beklentileri aile ve arkadaş ilişkileri zayıf olan lise

öğrencilerine göre daha olumlu olduğu saptanmıştır. Psikososyal risk faktörlerinin lise öğrencilerinin gelecek beklentilerini olumsuz etkileyebileceği kanısına ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışları ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu ilişkiyi ortaya koyabilmek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model değişkenler arasındaki ilişkileri saptamaya ve bu ilişkilerin yönü ile derecesini belirlemeye olanak tanıyan bir desen olarak kabul edilmektedir.

İlişkisel tarama modeli özellikle iki ya da daha fazla değişken arasında anlamlı bir bağ olup olmadığını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalarda tercih edilmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamında öğrencilerin algılarına dayalı olarak okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliğine ilişkin tutumlar ile öğrencilerin geleceğe dair umutları, planları ve beklentileri analiz edilmiştir. Bu model sosyal bilimlerde sıkça kullanılan ve mevcut ilişkileri betimlemeye yönelik bir yaklaşımdır (Karasar, 2014). Bu model de neden-sonuç ilişkisi kurmaktan ziyade değişkenler arasında mevcut olan bağları ortaya çıkarmaya yöneliktir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim ve öğretim yılı itibariyle Bursa ili Osmangazi ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren toplam 58 resmi ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 49200 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Alanyazına göre %95 güven düzeyi ($d=.05$) ile bu araştırmanın evreninin en az 381 öğrenci ile temsil edilebileceği söylenebilir (Çepni, 2012; Çobanoğlu, 2020). Bu araştırmada olasılıklı olmayan örnekleme yöntemleri arasından zamandan, ekonomiden tasarruf sağlayan ve uygulama ile de ulaşım kolaylığı sağlayan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmacının ulaşılması kolay olan bireyleri örnekleme dâhil ettiği, zaman ve kaynak açısından tasarruf ederek avantaj sağlayan, şans faktörü olmayan, gönüllü kişilerin örnekleme alındığı örnekleme biçimidir (Büyüköztürk, 2019). Buna dayanarak araştırma Bursa ili

Osmangazi ilçesindeki 5 farklı devlet lisesinde öğrenim gören 665 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma kapsamındaki örnekleme ilişkin bilgiler tablo şeklinde aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Grup	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	329	49.4
	Erkek	336	50.6
Okul Türü	Anadolu Lisesi	440	66.2
	Meslek Lisesi	175	26.3
	Spor Lisesi	50	7.5
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	244	36.8
	10. Sınıf	161	24.2
	11. Sınıf	216	32.4
	12.Sınıf	44	6.6
Sosyoekonomik Durum	Düşük	27	4.1
	Orta	462	69.5
	Yüksek	176	26.4
Toplam		665	100

Tablo 1 incelendiğinde, örnekleme yer alan lise öğrencilerinin sayısı 665'tir. Cinsiyet bilgilerine ilişkin, erkek öğrencilerin sayısı ile kız öğrencilerin sayısının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Örneklemin %50,6'sı erkek öğrencilerden, %49,4'ü de kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırma örnekleminin en çok Anadolu lisesinden oluştuğu görülmektedir. Örneklemin %66,2'si Anadolu Lisesi, %26,3'ü meslek lisesi ve %7,5'i de spor lisesi öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde sınıf düzeyine göre araştırma örneklemini en çok 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemin %36,8'i 9. sınıf, %24,2'si 10. sınıf, %32,4'ü 11. sınıf ve %6,6'sının 12. sınıf öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

Sosyoekonomik düzeylere göre Tablo 1 incelendiğinde örneklemin en çok orta düzeyden oluştuğu görülmektedir. Örneklemin %4,1'i düşük sosyoekonomik düzey, %69,5'i orta sosyoekonomik düzey ve %26,4'ü yüksek sosyoekonomik düzeyden oluşmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırma kapsamında katılımcıların temel demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır (Ek-1). Bu form öğrencilerin bireysel ve sosyal özelliklerini tanımaya yönelik olarak hazırlanmış olup araştırmanın amacına uygun verilerin elde edilmesini hedeflemektedir.

Formda yer alan sorular aracılığıyla öğrencilerin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri okul türü, bulundukları sınıf düzeyi ve kendi algılarına göre sosyoekonomik durumları hakkında bilgi toplanmıştır. Bu bilgiler elde edilecek verilerin farklı değişkenlere göre analiz edilmesine imkân sağlamış ve araştırma bulgularının daha sağlıklı yorumlanmasına katkıda bulunmuştur. Kişisel Bilgi Formu araştırmanın nicel yapısına uygun olarak yapılandırılmış ve öğrencilerin rahatlıkla anlayıp yanıtlayabileceği açık ve sade bir dil kullanılarak hazırlanmıştır. Formun

uygulanması sırasında gönüllülük esas alınmış katılımcıların verdiği yanıtların gizliliği korunmuştur.

3.3.2. Sosyal adalet liderliği ölçeği (SALÖ)

Araştırmada, lise öğrencilerinin okul müdürlerinin sosyal adalet temelli liderlik davranışlarına yönelik algılarını ölçmek amacıyla “Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği” (SALÖ) kullanılmıştır (Ek-2). Bu ölçek, Özdemir ve Kütküt (2015) tarafından geliştirilmiş olup lise öğrencilerinin, okul müdürlerinin sosyal adalet anlayışını nasıl değerlendirdiğini belirlemeye yönelik hazırlanmıştır.

Bu ölçek beşli Likert tipi bir yapıdadır ve katılımcılardan her bir ifadeye “Hiç katılmıyorum”dan “Tamamen katılıyorum”a kadar uzanan beş dereceli bir ölçek üzerinden yanıt vermeleri istenmiştir. Bu yapı öğrencilerin algı düzeylerini sayısal verilere dönüştürmeye ve istatistiksel olarak analiz etmeye imkân sağlamaktadır. Toplam 24 maddeden oluşan ölçek, üç alt boyut etrafında yapılandırılmıştır. İlk alt boyut olan “Destek”, okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik adil, eşitlikçi ve kapsayıcı destek sağlama düzeylerini değerlendiren 12 maddeden oluşmaktadır. “Eleştirel Bilinç” alt boyutunda yer alan 9 madde, öğrencilerin yöneticilerin sosyal eşitsizliklere ve yapısal adaletsizliklere karşı ne derece farkındalık geliştirdiğini ve bu farkındalıkla hareket edip etmediğini değerlendirmelerine yöneliktir. Üçüncü alt boyut olan “Katılım” ise öğrencilerin okul yönetim süreçlerine ne ölçüde dahil edildiğine ilişkin algılarını ölçen 3 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin genelinde yani 24 maddeyi kapsayan bütününde ise Croanbach Alfa katsayısı 0.94, Spearman-Brown katsayısı 0.85 ve Guttman katsayısı 0.95 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu güvenilirlik verileri doğrultusunda Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği’nin öğrencilerin okul yöneticilerine ilişkin sosyal adalet temelli liderlik algılarını sağlıklı bir şekilde değerlendirebileceği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle söz konusu ölçek bu araştırmada okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarının öğrenci algılarına dayalı olarak ölçülmesinde uygun bir veri toplama aracı olarak tercih edilmiştir.

3.3.3. Ergen gelecek beklentileri ölçeği

Araştırma kapsamında öğrencilerin geleceklerine dair düşünce, beklenti ve umutlarını belirleyebilmek amacıyla Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeği (EGBÖ) kullanılmıştır (Ek-3). Bu ölçek bireylerin geleceğe yönelik bakış açılarını çok boyutlu olarak değerlendirmeye olanak tanıyan bir yapıdadır ve ergenlik dönemindeki bireylerin psikososyal gelişim sürecine uygun biçimde tasarlanmıştır.

Ölçeğin özgün formu, McWhirter ve McWhirter (2008) tarafından geliştirilmiş olan Future Expectations Scale for Adolescents adlı çalışmaya dayanmaktadır. Türkiye bağlamında kullanılabilir hale gelmesi için ölçek, Tuncer (2011) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve gerekli kültürel düzenlemeler yapılarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlanmıştır.

Ölçek toplam 25 maddeden oluşmakta olup her bir madde “Yetişkin olduğumda...” ifadesiyle başlamaktadır. Katılımcılar, bu maddeleri 1 (kesinlikle inanmıyorum) ile 7 (kesinlikle inanıyorum) arasında derecelendirerek yanıtlamaktadır. Bu yapı, bireylerin geleceğe dair düşüncelerini ve inançlarını ölçmeyi hedeflemektedir.

Tuncer’in (2011) yürüttüğü faktör analizi sonucunda, ölçeğin dört temel boyutta toplandığı görülmüştür: iş ve eğitim, evlilik ve aile, din ve toplum ile sağlık ve yaşam. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, bu dört faktörlü yapının geçerli ve tutarlı olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin birinci boyutunda 11 madde, ikinci boyutunda 7 madde, üçüncü boyutta 3 madde ve dördüncü boyutta 4 madde yer almaktadır.

Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .925 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin ölçülmesi amacıyla bu ölçeğin kullanılması uygun görülmüştür.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, örneklem grubuna Kişisel Bilgiler Formu, Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği ve Ergen Gelecek Beklentisi Ölçeği form olarak elden dağıtılmış daha sonra veri toplama süreci tamamlandıktan sonra elde edilen veriler SPSS 25.0

(Statistical Package for the Social Sciences) paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz öncesinde örneklem gruptan elde edilen veriler incelenmiş; eksik veri ve aykırı değer kontrolleri yapılmıştır. Değişkenlerin dağılım özellikleri incelenmiş ve parametrik testler kullanılmıştır.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda öğrencilerin algılarına dayalı olarak okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi temel istatistiksel ölçütlerle analiz edilerek değişkenlerin genel dağılımı ve eğilimleri belirlenmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre gruplandırması yapılırken cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve sosyoekonomik durum değişkenleri dikkate alınmıştır. Bu gruplandırma sayesinde öğrencilerin sosyal adalet liderliğine ve gelecek beklentilerine ilişkin algılarının demografik faktörlere göre nasıl farklılaştığı detaylı biçimde incelenebilmiştir.

Araştırma kapsamında iki grup karşılaştırmaları için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bu kapsamda bağımsız örneklem t-testi için t- testi yapılmıştır. Üç ya da daha fazla grubu karşılaştırmak üzere ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tercih edilmiştir. Okul türü, sınıf düzeyi ve sosyoekonomik duruma göre gelecek beklentilerinin anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Araştırma kapsamında yapılan ANOVA analizinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildiğinde bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını daha ayrıntılı biçimde belirleyebilmek amacıyla Post Hoc testlerinden faydalanılmıştır. Böylece anlamlı farkların kaynağı daha net bir şekilde ortaya konmuştur. Bütün analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiş; bu değer altındaki bulgular anlamlı, üzerindeki bulgular ise istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları, araştırmanın alt problemlerindeki sıralama doğrultusunda sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın birinci alt problemi, ‘Okul müdürleri sosyal adalet liderliği davranışlarını ne düzeyde sergilemektedir?’ şeklinde yapılandırılmıştır.

Tablo 2. *Okul Müdürlerinin Sosyal Adalet Liderliği Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler*

Ölçme Aracı	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss	Mod	Medyan	Skew.	Kurt.
Sosyal Adalet Liderliği	665	1.00	5.00	3.04	0.89	3.00	3.08	-0.14	-0.43

Araştırmanın birinci alt problemi, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını ne düzeyde sergilediklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda elde edilen verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarına yönelik değerlendirmeleri incelendiğinde, aritmetik ortalamanın 3.04 olduğu görülmektedir. Bu değer, beşli Likert ölçeği dikkate alındığında katılımcıların sosyal adalet liderliği davranışlarını genel olarak orta düzeyde algıladıklarını göstermektedir.

Mod (3.00) ve medyan (3.08) değerleri de ortalamaya oldukça yakın olup, verilerin genel olarak simetrik bir dağılım gösterdiğine işaret etmektedir. Skewness (çarpıklık) değerinin-0.14 olması, dağılımın çok hafif bir şekilde sola çarpık olduğunu; kurtosis (basıklık) değerinin-0.43 olması ise dağılımın normal dağılıma kıyasla biraz daha basık bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular doğrultusunda, öğrencilerin algılarına göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını tam anlamıyla yüksek düzeyde sergilemedikleri, ancak bu davranışları belirli bir ölçüde yerine getirdikleri söylenebilir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın ikinci alt probleminde ‘Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ne düzeydedir?’ şeklinde belirlenmiştir.

Tablo 3. *Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine İlişkin Betimsel İstatistikler*

Ölçme Aracı	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss	Mod	Medyan	Skew.	Kurt.
Gelecek Beklentisi	665	1.00	7.00	5.03	1.06	5.44	5.20	-0.77	0.52

Araştırmanın ikinci alt problemi, lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymaya yöneliktir. Bu kapsamda yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde, öğrencilerin gelecek beklentisi puan ortalamasının 5.03 olduğu görülmektedir. Bu değer, yedi basamaklı Likert ölçeği dikkate alındığında öğrencilerin genel olarak yüksek düzeyde bir gelecek beklentisine sahip olduklarını göstermektedir.

Standart sapma değerinin 1.06 olması, öğrencilerin gelecek beklentilerine dair görüşlerinde orta düzeyde bir farklılaşma bulunduğunu işaret etmektedir. Medyan değerinin 5.20 ve mod değerinin 5.44 olması da ortalamanın üzerinde yoğunlaşan cevapların olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, öğrencilerin çoğunlukla olumlu bir gelecek tasavvuruna sahip olduklarını, umutlarının belirli bir noktada yoğunlaştığını ve bu doğrultuda beklentilerinin güçlü olduğunu göstermektedir.

Skewness (çarpıklık) değerinin -0.77 olması, dağılımın sola çarpık olduğunu; yani daha yüksek puanların daha sık verildiğini ve verilerin olumlu uça yoğunlaştığını göstermektedir. Buna ek olarak, kurtosis (basıklık) değerinin 0.52 olması, dağılımın normal eğriye kıyasla biraz daha dik olduğunu ve merkezde toplanan değerlerin fazlalığını ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, araştırma grubundaki lise öğrencilerinin büyük bir kısmının gelecekte umutlu olduklarını ve yaşamlarına dair olumlu beklentiler taşıdıklarını göstermektedir.

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın üçüncü alt problemi, "Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" şeklinde yapılandırılmıştır. Bağımsız örneklem t-testi ile öğrencilerin cinsiyetlerine göre, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğine ilişkin algılarında ve gelecek beklentilerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular, toplumsal cinsiyetin bu iki değişken üzerindeki etkisini ortaya koyarak, Tablo 4'te detaylandırılmış istatistiksel verilerle desteklenmiştir.

Tablo 4. *Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Testi Sonuçları*

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.s.	t	p
Sosyal Adalet Liderliği	Kız	329	3.05	.83	.424	.67
	Erkek	337	3.02	.94		
Gelecek Beklentisi	Kız	329	5.00	.96	-.746	.45
	Erkek	337	5.06	1.14		

p<.05

Tablo 4 incelendiğinde, Sosyal Adalet Liderliği değişkeninde kız öğrencilerin (N=329) puan ortalaması 3.05 (S.s.=.83) olarak bulunurken, erkek öğrencilerin (N=337) ortalaması 3.02 (S.s.=.94) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla gerçekleştirilen t-testi sonucunda $t = .424$ ve $p = .067$ bulunmuştur. Elde edilen p değeri .05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğu için, kız ve erkek öğrenciler arasında sosyal adalet liderliği algısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, her iki

cinsiyetin sosyal adalet liderliği konusunda benzer bir farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir.

Gelecek Beklentisi değişkenine bakıldığında ise, kız öğrencilerin ortalaması 5.00 (S.s.=.96), erkek öğrencilerin ortalaması ise 5.06 (S.s.=1.14) olarak saptanmıştır. Bu değişken için yapılan t-testi sonucunda $t = -.746$ ve $p = .45$ değeri elde edilmiştir. p değerinin anlamlılık düzeyinin üzerinde olması, cinsiyete göre gelecek beklentileri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, hem kız hem de erkek öğrencilerin gelecekte beklenen beklentileri benzer düzeyde pozitif bir bakış açısıyla şekillenmektedir.

Bu bulgular, araştırma kapsamında değerlendirilen sosyal adalet liderliği ve gelecek beklentisi değişkenlerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır.

4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu etrafında şekillendirilmiştir.

Tablo 5. *Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Sosyal Adalet Liderliği Algılarına ve Gelecek Beklentilerine İlişkin Betimsel Sonuçlar*

Değişken	Okul Türü	N	$\bar{X}$	S.s.
Sosyal Adalet Liderliği	Anadolu Lisesi	440	3.10	.90
	Meslek Lisesi	175	2.77	.88
	Spor Lisesi	50	3.42	.53
Gelecek Beklentisi	Anadolu Lisesi	440	5.06	1.04
	Meslek Lisesi	175	4.88	1.12
	Spor Lisesi	50	5.36	.93

Tablo 5’te sunulan veriler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği kapsamında sergiledikleri liderlik uygulamalarına ilişkin algılarının, öğrenim gördükleri okul türüne göre belirli farklılıklar gösterdiği dikkat

çekmektedir. Öğrencilerin gelecek beklentilerine ilişkin elde edilen puan ortalamaları da okul türüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Bu alt probleme yönelik olarak yapılan analizlerde, öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne göre sosyal adalet liderliği algılarında ve gelecek beklentilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 6. Okul Türü Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Okul Türü	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S d	Kareler Ortalaması	F	P	Post-Hoc Karşılaştırma	Fark (I-J)	p
Sosyal Adalet Liderliği	Anadolu Lisesi ¹	Grup Ar.	21.762	2	10.881	14.167	.000	1-2	.32	.000
								1-3	-.32	.001
								2-1	-.32	.000
	Meslek Lisesi ²	Grup İçi	509.237	663	.768			2-3	-.65	.000
								3-1	.32	.001
								3-2	.65	.000
Gelecek Beklentisi	Anadolu Lisesi ¹	Toplam	531.000	665						
		Grup Ar.	9.76	2	4.881	4.385	.013	1-2	.18	.181
								1-3	-.29	.114
								2-1	-.18	.181
								2-3	-.18	.181
	Meslek Lisesi ²	Grup İçi	736.903	662	1.113			3-1	.47	.009
								3-2	.29	.114
								3-2	.47	.009
	Spor Lisesi ³	Toplam	746.665	664						

p<.05

Tablo 6’da yer alan verilere göre, öğrencilerin okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğine ilişkin algıları, öğrenim gördükleri okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < .001$). Bu durum, öğrencilerin algılarının sadece bireysel farklardan değil, aynı zamanda okul türlerinin yapısal ve kültürel özelliklerinden de etkilendiğini göstermektedir. Okulun yönetim anlayışı, sosyal iklimi ve öğrenci profili gibi faktörler bu algıların şekillenmesinde belirleyici olabilir. Varyansların eşitliği Levene testi ile kontrol edilmiş ve homojenlik sağlanmadığı için, çoklu karşılaştırmalar için Tamhane’s T2 testi kullanılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda, Anadolu lisesi ile meslek lisesi ($I - J = 0.33$; $p < .001$), Anadolu lisesi ile spor lisesi ($I - J = 0.33$; $p < .01$) ve meslek lisesi ile spor lisesi ($I - J = -0.66$; $p < .001$) arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, sosyal adalet liderliği algısı

en yüksek olan grup spor lisesi öğrencileridir; en düşük algı ise meslek lisesi öğrencilerine aittir. Anadolu lisesi öğrencileri ise orta düzeyde bir algıya sahiptir.

Aynı tabloda yer alan bir diğer bulgu, öğrencilerin gelecek beklentilerinin de okul türüne göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir ($p < .05$). Bu durum, öğrencilerin umut düzeylerinin ve hedef belirleme eğilimlerinin, bulundukları okul ortamından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Tamhane testi sonuçlarına göre, yalnızca spor lisesi ile meslek lisesi öğrencileri arasında gelecek beklentileri açısından anlamlı fark tespit edilmiştir ($I - J = 0.478$; $p < .01$). Spor lisesi öğrencileri daha yüksek gelecek beklentilerine sahipken, meslek lisesi öğrencilerinin beklentileri daha düşüktür. Anadolu lisesi öğrencilerinin beklenti düzeyi farklılık gösterse de bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular, okul türlerinin yalnızca akademik başarıya değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal adalet algıları ve gelecek planları gibi psikososyal süreçlerine de etki ettiğini göstermektedir.

4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aramaktadır. Söz konusu analiz sonuçları, Tablo 7’de ayrıntılı olarak sunulmuştur. Bu tablo, sınıf düzeyine göre öğrencilerin her iki değişkene ilişkin eğilimlerini açık biçimde göstermektedir.

Tablo 7. *Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Adalet Liderliği Algıları ve Gelecek Beklentilerine İlişkin Betimsel Sonuçlar*

Değişken	Sınıf	N	$\bar{X}$	S.s.
Sosyal Adalet Liderliği	9. Sınıf	245	3.17	.87
	10. Sınıf	161	3.28	.85
	11. Sınıf	216	2.73	.88
	12. Sınıf	44	2.88	.81

Gelecek Beklentisi	9. Sınıf	245	5.26	.94
	10. Sınıf	161	4.90	1.11
	11. Sınıf	216	4.86	1.04
	12. Sınıf	44	5.07	1.30

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sosyal adalet liderliğine ilişkin algılarında belirli farklılıkların olduğu dikkat çekmektedir. Sosyal adalet liderliği ölçeğinden alınan puan ortalamaları, sınıf düzeyine göre incelendiğinde anlamlı olabilecek değişimler göstermektedir.

Benzer şekilde, gelecek beklentileri ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları da sınıf düzeyine göre çeşitlilik göstermektedir. 9. sınıftan 12. sınıfa kadar olan kademelerde öğrenim gören öğrencilerin gelecek beklentileri farklı düzeylerde seyretmektedir.

Her iki değişkende (sosyal adalet liderliği algısı ve gelecek beklentisi) gözlenen bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen detaylı bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Sınıf Düzeyi	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Post-Hoc Karşılaştırma	Fark (I-J)	p
Sosyal Adalet Liderliği	9	Grup Ar.	35.118	3	11.706	15.628	.000	9-10	-.11	.186
								9-11	.43	.000
	10	Grup İçi	495.881	662	.749			9-12	.28	.046
								10-9	.11	.186
	11	Toplam	531.000	665				10-11	.55	.000
								10-12	.39	.007
	12							11-9	-.43	.000
								11-10	-.55	.000
								11-12	-.15	.286
								12-9	-.28	.046
								12-10	-.39	.007

								12-11	.15	.286
Gelecek Beklentisi	9	Grup Ar.	22.282	3	7.427	6.777	.000	9-10	.35	.005
								9-11	.40	.000
	10							9-12	.19	.926
		Grup İçi	725.444	662	1.096			10-9	-.35	.005
	11							10-11	.04	.999
		Toplam	747.826	665				10-12	-.16	.969
	12							11-9	-.40	.000
								11-10	-.04	.999
								11-12	-.21	.898
								12-9	-.19	.926
								12-10	.16	.969
								12-11	.21	.88

Araştırma kapsamında yürütülen tek yönlü varyans analizi, öğrencilerin okul müdürlerinin sosyal adalet temelli liderliğine ilişkin algılarının sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığını ortaya koymuştur ($p < .001$). Sınıflar arası farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, özellikle 11. sınıf öğrencilerinin sosyal adalet liderliği algıları, 9. ve 10. sınıf düzeyindeki öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($p < .001$). Ayrıca, 12. sınıf ile 10. sınıf öğrencileri arasında da anlamlı bir fark saptanmış; 12. sınıf grubunun algı düzeyi daha düşük çıkmıştır ($p = .007$). Ancak, 12. sınıf ile 9. sınıf ve 11. sınıf grupları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$). Bu sonuçlar, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını algılayış biçimlerinin belirli dalgalanmalar gösterebildiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, öğrencilerin geleceğe yönelik beklentileriyle ilgili yürütülen varyans analizi de sınıf düzeyine göre anlamlı farklar bulunduğunu göstermiştir ($p < .001$). LSD testi sonuçlarına göre, 9. sınıf öğrencilerinin gelecek beklenti düzeyleri, 10. ve 11. sınıf öğrencilerine göre anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur ($p < .05$ ve $p < .001$). Ancak, 9. sınıf ile 12. sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p > .05$). Ayrıca, 10., 11. ve 12. sınıf öğrencileri arasındaki karşılaştırmalarda da anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p > .05$).

4.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın altıncı alt problemi, “Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri sosyoekonomik duruma göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aramayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ile kendilerini konumlandıkları sosyal statü doğrultusunda, okul yöneticilerinin sosyal adalet odaklı liderlik anlayışına dair algılarında ve geleceğe yönelik beklentilerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır

İlgili istatistiksel analizlerin sonuçları ve yorumları, Tablo 9’da ayrıntılı olarak yer almaktadır:

Tablo 9. *Lise Öğrencilerinin Sosyoekonomik Durumlarına Göre Sosyal Adalet Liderliği Algıları ve Gelecek Beklentilerine İlişkin Betimsel Sonuçlar*

Değişken	Sosyoekonomik Durum	N	$\bar{x}$	S.s.
Sosyal Adalet Liderliği	Düşük	27	2.91	.92
	Orta	463	3.00	.84
	Yüksek	176	3.16	.99
Gelecek Beklentisi	Düşük	27	4.29	1.06
	Orta	463	4.93	1.04
	Yüksek	176	5.42	.98

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin sosyoekonomik durumlarına göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğine ilişkin algılarında büyük bir fark olmadığı görülmektedir. Düşük sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin sosyal adalet liderliği algı puan ortalaması 2.91 (Ss = 0.92) iken, orta düzeydeki öğrenciler için bu ortalama 3.00 (Ss = 0.84), yüksek düzeydeki öğrenciler için ise 3.16 (Ss = 0.99) olarak hesaplanmıştır. Bu veriler, sosyoekonomik farklılıklara rağmen öğrencilerin okul

müdürlerinin adalet temelli liderlik davranışlarını genel olarak benzer düzeyde algıladıklarını göstermektedir.

Aynı tabloda öğrencilerin geleceğe yönelik beklentileri de sosyoekonomik düzeylerine göre değerlendirilmiştir. Düşük sosyoekonomik koşullara sahip öğrencilerin gelecek beklenti puanı ortalaması 4.29 ($S_s = 1.06$) olarak belirlenmiştir. Bu oran, orta düzeydeki öğrencilerde 4.93 ($S_s = 1.04$) ve yüksek düzeydeki öğrencilerde 5.42 ($S_s = 0.98$) olarak hesaplanmıştır.

Sosyoekonomik gruplar arasında gözlenen bu farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını değerlendirmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 10'da ayrıntılı şekilde sunulmuştur.

Tablo 10. *Sosyoekonomik Düzeyi Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Değişken	Sosyoekonomik Düzey	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Post-Hoc Karşılaştırma	Fark (I-J)	p
Sosyal Adalet Liderliği	Düşük ¹	Grup Ar.	3.703	2	1.852	2.328	.098			
	Orta ²	Grup İçi	527.296	663	.795					
	Yüksek ³	Toplam	531.000	665						
Gelecek Beklentisi	Düşük ¹	Grup Ar.	46.71	2	23.370	22.101	.000	1-2	-	.002
								1-3	.63	.000
								2-1	1.12	.000
	Orta ²	Grup İçi	701.085	663	1.057			2-3	.63	.002
								3-1	1.12	.000
								3-2	.49	.000
	Yüksek ³	Toplam	747.826	665						

Analiz bulguları, öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerine göre sosyal adalet liderliği algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur ($p > .05$). Yani, düşük, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin okul müdürlerinin liderlik uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleri büyük ölçüde benzer düzeydedir.

Aynı tabloda, öğrencilerin gelecek beklentilerinin sosyoekonomik durumlarına göre nasıl değiştiğini belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin gelecek beklentilerinin sosyoekonomik düzeye bağlı olarak anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür ($p < .001$).

Anlamlı farkların hangi sosyoekonomik gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek üzere gerçekleştirilen LSD post hoc testi sonuçları Tablo 10'da detaylandırılmıştır. Test sonuçlarına göre, düşük düzeydeki öğrenciler ile hem orta hem de yüksek sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler arasında gelecek beklentileri açısından anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Orta düzeydeki öğrencilerin, düşük düzeydekilere kıyasla daha yüksek beklenti düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir ($p < .05$). Bununla birlikte, yüksek sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin gelecek beklentileri, hem düşük ($p < .001$) hem de orta düzeydeki öğrencilere göre anlamlı biçimde daha yüksek çıkmıştır ($p < .001$).

Bu bulgular, sosyoekonomik durumun öğrencilerin gelecek beklentileri üzerinde belirgin ve etkili bir rol oynadığını göstermektedir. Ekonomik imkânların artmasıyla birlikte öğrencilerin geleceğe yönelik daha olumlu bir bakış geliştirdikleri görülmektedir.

4.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın yedinci alt problemi, “Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?” sorusu üzerine odaklanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, iki değişken arasındaki ilişkinin yönü ve gücünü belirlemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, Tablo 11'de detaylı şekilde sunulmuştur:

Tablo 11. Sosyal Adalet Liderliği ile Gelecek Beklentisi Arasındaki Korelasyon

	Gelecek Beklentisi
Sosyal Adalet Liderliği	.203**

**P<.01

Yapılan analizler doğrultusunda, sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = .203$; $p < .01$). Bu bulgu, öğrencilerin okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği uygulamalarını daha güçlü algılamalarıyla birlikte, onların geleceklere beklentilerinin de olumlu bir şekilde yükseldiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, okul müdürlerinin sosyal adalet odaklı tutum ve davranışları, öğrencilerin geleceğe bakış açılarında olumlu değişimler yaratmakta olduğu saptanmıştır.

4.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine Ait Bulguların İncelenmesi

Araştırmanın sekizinci alt problemi, “Okul müdürlerinin sosyal adalet temelli liderlik düzeyi, lise öğrencilerinin gelecek beklentilerini anlamlı biçimde yordamakta mıdır?” sorusuna odaklanmıştır. Bu ilişkiyi çözümlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yürütülmüş ve modelin sonuçları Tablo 12’de ayrıntılı olarak raporlanmıştır.

Tablo 12. Sosyal Adalet Liderliği ile Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişkiye İlişkin Regresyon Katsayıları

Değişken	B	Std. Hata	Beta	t	p	R	R ²
Sabit (Constant)	4.304	.143		30.132	.000		
Sosyal Adalet Liderliği	.241	.045	.203	5.343	.000	.203	.041

Bu alt probleme ilişkin olarak yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği düzeylerinin lise öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir ($R = .203$, $R^2 = .041$, $p < .001$). Modelin anlamlılık düzeyi incelendiğinde, regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F(1, 663) = 28.55$, $p < .001$). Bu sonuç, sosyal adalet liderliği puanlarındaki bir birimlik artışın, öğrencilerin gelecek beklenti puanlarını yaklaşık .241 birim artırdığını göstermektedir. Ayrıca, elde edilen R^2 değerine göre sosyal adalet liderliği, gelecek beklentisindeki toplam varyansın %4,1'ini açıklamaktadır. Bu oran düşük düzeyde olsa da istatistiksel olarak anlamlıdır.

Özetle, elde edilen bulgular okul müdürlerinin sosyal adalet odaklı liderlik uygulamalarının, öğrencilerin geleceğe dair bakış açılarını olumlu yönde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar, alanyazında yapılan çalışmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını ne düzeyde sergiledikleri incelenmiştir. Öğrenci görüşlerinden elde edilen verilere göre, bu davranışların sergilenme düzeyi ortalama olarak 3.04 ile “orta” seviyede değerlendirilmiştir. Bu bulgu, okul müdürlerinin sosyal adalet anlayışını ve uygulamalarını öğrencilere yansıtma konusunda belirli bir çaba içerisinde olduklarını; ancak bu çabanın her durumda yeterli düzeyde algılanmadığını ortaya koymaktadır.

Bu sonuca paralel olarak, Nayır (2021), okul yöneticilerinin sosyal adalet anlayışının sadece teorik bilgiyle sınırlı kalmaması gerektiğini, bu anlayışın okulun tüm işleyişine yansması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğrencilerin adil, kapsayıcı ve eşitlik temelli bir öğrenme ortamında kendilerini değerli hissetmeleri, büyük ölçüde okul liderliğinin tutum ve uygulamalarıyla ilişkilidir.

Bulgularda yer alan mod (3.00), medyan (3.08) ve standart sapma (.89) değerleri, öğrencilerin görüşlerinde büyük uçurumlar olmadığını ve genel algının orta düzeyde birleştiğini göstermektedir. Skewness (-.14) ve kurtosis (-.43) değerleri ise dağılımın normal eğriden çok sapmadığını, bu nedenle elde edilen sonuçların güvenilir bir eğilim ortaya koyduğunu düşündürmektedir.

Öğrenci merkezli, farklılıkları gözetken ve fırsat eşitliğini önceleyen okul politikaları, sosyal adalet liderliğinin somut karşılıklarıdır. Bu doğrultuda, okul yöneticilerinin bu davranışları daha sistematik ve görünür hale getirmesi, öğrencilerin aidiyet ve gelecek algılarını olumlu yönde etkileyebilir.

Araştırma kapsamında lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin düzeyi incelenmiş ve elde edilen verilere göre ortalama puan 5.03 olarak belirlenmiştir. Yedi basamaklı Likert ölçeği dikkate alındığında bu değer, öğrencilerin geleceklerine dair beklentilerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Medyan (5.20) ve mod

(5.44) değerlerinin de ortalamanın üzerinde olması, öğrencilerin çoğunluğunun benzer şekilde olumlu ve umutlu bir gelecek algısı taşıdığını göstermektedir.

Skewness (çarpıklık) değerinin -0.77 çıkması, dağılımın sola çarpık olduğunu, yani öğrencilerin daha yüksek puanlar vermeye eğilimli olduklarını; kurtosis (basıklık) değerinin 0.52 olması ise dağılımın normal eğriye göre daha yoğun şekilde merkezde toplandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, öğrenciler arasında olumlu gelecek beklentilerinin belirli bir düzeyde ortaklaştığını göstermektedir.

Bu bulgular, özellikle gençlerin gelecekte umutlu olma eğilimlerinin sürdüğünü ve kişisel hedefleri konusunda kararlı olduklarını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Nitekim Tuncel ve Sayın (2019), öğrencilerin gelecek beklentilerinin eğitim sürecinde karşılaştıkları destekleyici tutumlar, okul iklimi ve toplumsal faktörlerle yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Gelecek beklentisinin yüksek olması, yalnızca bireysel motivasyonla sınırlı değildir; aynı zamanda öğrencinin içinde bulunduğu çevre tarafından da şekillenmektedir.

Bu noktada okul yöneticileri ve öğretmenlerin, öğrencilerin umut duygusunu besleyen, onların potansiyellerine inanan ve bireysel gelişimlerini destekleyen bir yaklaşım sergilemeleri ve öğrencilerin gelecek tasavvurlarını güçlendiren okul ortamları, onların akademik başarıları kadar psikososyal gelişimlerine de katkı sağlayabilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ve öğrencilerin gelecek beklentileri algılarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen veriler, bu iki değişkene ilişkin olarak kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığını ortaya koymaktadır.

Sosyal adalet liderliği değişkenine ilişkin yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde, kız öğrencilerin bu konuda daha yüksek bir puan ortalamasına ($\bar{X} = 3.05$) sahip olduğu görülse de, erkek öğrencilerin ortalamasının ($\bar{X} = 3.02$) çok yakın olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t = .424$, $p = .067$) belirlenmiştir. Bu durum, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğine ilişkin öğrencilerin algılarında cinsiyetin belirleyici bir değişken olmadığını göstermektedir. Sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda yürütülen okul liderliğinin, öğrencilerin cinsiyetlerine bakılmaksızın benzer şekilde algılandığı düşünülebilir.

Nitekim Aslanargun ve Bozkurt (2019), okul ikliminin eşitlikçi ve kapsayıcı bir anlayışla yönetilmesi durumunda öğrencilerin algılarında cinsiyet temelli belirgin farklılıkların ortaya çıkmayabileceğini belirtmektedir.

Benzer şekilde, gelecek beklentisi değişkenine ilişkin analizde de kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t = -.746$, $p = .45$). Her iki grubun ortalamaları (kızlar: $\bar{X} = 5.00$, erkekler: $\bar{X} = 5.06$) gelecek beklentilerinin olumlu yönde şekillendiğini göstermekte; ancak bu beklentilerin cinsiyet temelinde anlamlı bir farklılık sergilemediği anlaşılmaktadır. Bu sonuç, günümüzde öğrencilerin geleceklerine dair umutlarının toplumsal cinsiyet kalıplarının ötesinde şekillendiğini düşündürmektedir. Özellikle fırsat eşitliği, bireysel yeteneklerin desteklenmesi ve okul yönetimlerinin vizyoner yaklaşımı, öğrencilerin gelecek algılarının cinsiyetten bağımsız bir biçimde oluşmasına katkı sağlamış olabilir. Bu bağlamda Dönmez ve Güçlü (2021), öğrencilerin kariyer yönelimi ve gelecek beklentilerinde cinsiyetin giderek belirleyiciliğini kaybettiğine, bunun da eğitim politikalarındaki kapsayıcılık çabalarıyla ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi sonuçlarına dayanarak araştırma kapsamında elde edilen önemli bulgulardan biri de öğrencilerin okul türüne göre sosyal adalet liderliği algılarında anlamlı farklılıkların bulunmasıdır. Yapılan analizler sonucunda sosyal adalet liderliği algısı en yüksek düzeyde Spor Lisesi öğrencilerinde, ardından Anadolu Lisesi öğrencilerinde, en düşük düzeyde ise Meslek Lisesi öğrencilerinde gözlemlenmiştir. Spor lisesi öğrencilerinin sosyal adalet liderliği algılarının diğer iki okul türündeki öğrencilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bu farklılık okulların yapısal ve yönetsel işleyişlerinden kaynaklanmış olabilir. Spor liseleri, öğrenci merkezli ve bireysel gelişime dayalı programlar sunması nedeniyle daha katılımcı ve kapsayıcı liderlik uygulamalarını sağlamış olabilir. Spor lisesindeki öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik bölümlere belirli bir mülakat sonrası yerleşmiş olması spor lisesi öğrencilerinin gelecek hedeflerine ulaşmaları açısından atılmış bir somut adım olarak görülebilir. Bu tür okullarda okul müdürlerinin öğrenciyle doğrudan iletişime açık olması ve başarıyı akademik, sportif ve psikososyal olarak ele alması, sosyal adalet liderliğine dair algının güçlenmesini desteklemiş olabilir. Buna karşılık meslek liselerinde sosyal adalet liderliği algısının

düşük çıkması, bu okulların genellikle düşük sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler tarafından tercih edilmesi ve daha merkeziyetçi, sonuç odaklı bir eğitim anlayışının benimsenmesiyle ilişkilendirilebilir. Yeşil ve Sincar (2021), okulun bulunduğu sosyoekonomik çevrenin ve öğrenci profilinin, müdürlerin liderlik yaklaşımlarını etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Meslek liselerinde okul müdürleri daha çok disiplin ve işleyişe yönelik roller üstlenirken öğrenci merkezli liderlik davranışlarının sınırlı kalması öğrenciler tarafından sosyal adalet ilkelerine uygun liderlik olarak algılanmayabilir. Ayrıca Anadolu liselerinde algının orta düzeyde görülmesi, Anadolu liselerinin akademik odaklılık ve merkezi sınav başarısı ekseninde şekillenen yapısından kaynaklanıyor olabilir. Müfredatın yoğun olması ve akademik başarı baskısı altında. Okul müdürlerinin öğrencilerle bireysel ilişki kurma ve kapsayıcı lideri gösterme fırsatlarının azalması, bu algıyı sınırlayabilir.

Bu bulgular, Theoharis'in (2007) belirttiği şekilde sosyal adalet liderliğinin yalnızca liderin kişisel özelliklerine değil aynı zamanda okulun özelliklerine de bağlı olduğunu göstermektedir. Farklı okul türleri, farklı beklentileri ve yönetsel uygulamalar ürettiğinden, sosyal adalet liderliği uygulamalarının niteliği ve görünürlüğü de bu uygulamalara göre değişmektedir. Bu nedenle her okul türünde öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun, eşitlik temelli liderlik stratejileri geliştirilmesi önem arz etmektedir. Özellikle dezavantajlı grupların fazla olduğu okullarda, sosyal adalet liderliğine yönelik politikaların güçlendirilmesi ve öğrenci katılımının artırılması gerekmektedir.

Okul türüne göre yapılan değerlendirmelerde, spor lisesi öğrencilerinin gelecek beklentilerinin diğer okul türlerindeki öğrencilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrenciler, hem akademik hem de sportif alanda kendilerini ifade edebildikleri için geleceğe umutla bakabilmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentilerinin düşük seviyede olması ise günümüzde meslek liselerine dair oluşan olumsuz akademik başarı algısından ve meslek liselerinin olumsuz imajlarından kaynaklanabilir. Baransel Çınar ve Nayır (2022), okul türlerinin öğrencilerin yaşam deneyimlerini ve beklentilerini doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır.

Araştırmanın beşinci alt problemi sonuçlarına dayanarak araştırmanın önemli bulgularından biri de sınıf düzeyine ilişkin sonuçlardır. Araştırma kapsamında elde

edilen bulgular, öğrencilerin okul müdürlerinin sosyal adalet temelli liderliğine ilişkin algılarının sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığını ortaya koymuştur. Bu durum, öğrencilerin okul yönetimini değerlendirme biçimlerinin zamanla değişebildiğini ve sınıf düzeyi arttıkça bu algıların farklı yönlerde gelişebildiğini göstermektedir. Özellikle 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal adalet liderliğine yönelik algılarının, 9. ve 10. sınıflara kıyasla daha düşük olması dikkat çekicidir. Bu sonuç, öğrencilerin üst sınıflara geçtikçe okul yönetimiyle olan ilişkilerinde daha eleştirel ya da daha mesafeli bir bakış geliştirebildiklerini düşündürmektedir. Bu bulgu, Balcı'nın (2014) belirttiği gibi, okul iklimi ve liderlik algılarının öğrenci deneyimleriyle şekillendiğini ve öğrencilerin yaş, gelişim düzeyi ve karşılaştıkları akademik baskılar gibi değişkenlerin bu algılar üzerinde etkili olabileceğini desteklemektedir. Lise yıllarının son dönemlerinde, özellikle sınav kaygısı ve mezuniyet telaşı gibi etkenler öğrencilerin okul yönetimine duydukları güveni ya da aidiyet hissini zayıflatabilir.

Benzer şekilde, öğrencilerin geleceğe yönelik beklentilerinde de sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre, 9. sınıf öğrencileri gelecek beklentileri açısından daha umutlu ve yüksek beklentilere sahipken, bu düzeyin 10. ve 11. sınıflarda düşüş gösterdiği görülmektedir. 12. sınıf ile 9. sınıf arasındaki farkın anlamlı olmaması ise, son sınıf öğrencilerinin tekrar gelecek üzerine düşünmeye başladıklarını ve net hedefler belirlediklerini gösterebilir. Bu noktada, Yeşilyaprak'ın (2005) da belirttiği gibi, bireylerin gelecek beklentileri; benlik algısı, yaşanılan çevre, destek sistemleri ve gelişimsel dönemin özelliklerine bağlı olarak şekillenmektedir.

Özellikle lise eğitiminin başlangıç döneminde öğrencilerin motivasyonlarının ve umut düzeylerinin yüksek olması, ortaöğretime yeni başlamanın getirdiği beklentilerle ilişkilendirilebilir. Ancak zamanla karşılaşılan akademik zorluklar, sınav baskıları ve belirsizlikler, bu beklentilerin yönünü ve yoğunluğunu değiştirebilmektedir (Kuzgun, 2000). Ara sınıflarda düşüş gösteren beklentiler, öğrencilerin okuldan ve gelecekte duydukları umutla ilgili önemli sinyaller vermektedir.

Araştırma bulguları, sınıf düzeyine göre hem sosyal adalet liderliğine dair algılarda hem de gelecek beklentilerinde doğrusal bir artış ya da azalıştan ziyade dönemsel dalgalanmaların olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin sadece yaşlarına veya sınıf kademelerine göre değil, içinde bulundukları psikososyal sürece göre farklı destek ihtiyaçları taşıdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla okul yönetimlerinin ve rehberlik servislerinin, sınıf düzeyine duyarlı biçimde yapılandırılmış, esnek ve öğrenci merkezli müdahaleler tasarlaması büyük önem taşımaktadır. Çünkü eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, yalnızca kaynakların adil dağılımı değil, aynı zamanda öğrencilerin değişen ihtiyaçlarını zamanında fark edebilmekle de doğrudan ilişkilidir (Gürşimşek, 2007).

Araştırmanın altıncı alt probleminde, öğrencilerin algıladıkları sosyal adalet liderliği düzeylerinin sosyoekonomik durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan analiz sonucunda elde edilen p değeri .98 olarak bulunmuştur. Bu değer, .05 anlamlılık düzeyinin oldukça üzerinde olduğundan, öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerine göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğini algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin ailelerinin ekonomik gelir düzeyleri ya da yaşam standartları farklılık gösterse bile, okul müdürlerinin adil, kapsayıcı ve eşitlikçi liderlik uygulamalarının öğrenciler nezdinde benzer biçimde algılandığını göstermektedir.

Sosyoekonomik durumlarına göre elde edilen bulgulara bakıldığında yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerin gelecek beklentilerinin orta ve düşük düzeydeki öğrencilere göre anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, aileden gelen maddi destek, özel eğitim olanaklarına erişim, sosyal çevre ve güvenli yaşam koşullarının bireyin gelecek beklentilerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Tuncer (2011), sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerden gelen öğrencilerin başarıya dair motivasyonlarının daha güçlü olduğunu, buna karşın sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerdeki öğrencilerde benlik algısı ve beklenti düzeyinin daha zayıf olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmanın yedinci alt problemi sonuçlarına dayanarak araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinin sosyal adalet liderliği

algılarının genel ortalamasının orta düzeyde, gelecek beklentisinin ise orta-üst düzeyde seyrettiği görülmüştür. Bu bulgu, lise öğrencilerinin okul müdürlerinin sosyal adalet ilkelerine bağlı adil, eşitlikçi ve kapsayıcı liderlik yaklaşımlarını kısmen olumlu algıladıklarını ve bu algının yüksek düzeyde olmadığını göstermektedir. Sosyal adalet liderliğinin benimsemiş olduğu kavramlar, öğrencilerin günlük okul yaşantısında doğrudan gözlemleyebildiği liderlik tutumları ile ilişkilidir. Bu nedenle sosyal adalet liderliği algısının orta düzeyde kalması, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ilkelerine bağlı uygulamalarının öğrenciler tarafından yeterince görünür olmadığı ya da öğrencilerin okul müdürlerinin liderlik davranışlarını doğrudan değerlendirmekte zorlandıkları anlamına gelebilir.

Alanyazın incelendiğinde sosyal adalet liderliği, okul müdürlerinin okul ikliminde hak ve eşitlik temelinde karar alma süreçlerini yürütmeleriyle ilişkilendirilir (Furman, 2012). Theoharis (2007), sosyal adalet liderliğinin özellikle dezavantajlı gruplarda bulunan ötekileştirilmiş ve dışlanmış gruplara yönelik politikalar geliştirmek, dezavantajlı öğrenci gruplarına fırsat eşitliği sağlamak ve okul ortamında ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik görevler içerdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin sosyal adalet liderliği algılarının orta düzeyde kalması, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğinin alt boyutlarından olan kapsayıcılığı tam anlamıyla yerine getiremediklerini düşündürebilir. Aynı zamanda lise öğrencilerinin sosyal adalet liderlik tarzına dair farkındalıklarının sınırlı olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Gelecek beklentisi ortalamalarının, sosyal adalet liderliği algılarından daha yüksek düzeyde bulunması, öğrencilerin genel olarak yaşama dair umut beslediklerini göstermektedir. Bu durum lise dönemindeki bireylerin geleceğe yönelik planlar kurma ve hedefler belirleme eğilimlerinin güçlü olduğunu göstermektedir. Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre bireyler lise döneminde kimlik kazanma sürecindedir ve gelecek planlaması bu sürecin önemli bir parçasıdır (Erikson, 1968). Öğrencilerin geleceğe dair olumlu tutumları içsel motivasyonları ve akademik başarılarını doğrudan etkileyebilecek bir faktör olarak değerlendirilebilir. Gelecek beklentisi her ne kadar yüzeyde olumlu görünse de öğrencilerin sosyal adalet liderliği algılarının düşük olması, geleceğe yönelik umutların okul temelli desteklerden ne ölçüde yararlandığı konusunda bazı soru işaretleri oluşturmaktadır. Öğrencilerin

geleceğe dair olumlu tutumlarının devamlılığının sağlanabilmesi için okul ikliminin, okul müdürlerinin ve öğretmenlerin tutarlı bir şekilde destekleyici rol üstlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle sosyal adalet liderliği uygulamaları ile öğrencilerin gelecek beklentileri arasındaki bağın güçlendirilmesi, öğrencilerin hem akademik hem de kişisel gelişim süreçlerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Bu sonuç, benzer şekilde Uluçay ve arkadaşları (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da vurgulanmıştır. Araştırmacılar, öğrencilerin gelecek beklentilerinin okul ortamındaki destekleyici unsurlarla güçlendiğini, özellikle okul yönetimi ve rehberlik faaliyetlerinin öğrencilerin gelecek beklentilerini şekillendirdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin psikolojik ve akademik başarılarına yönelik olan katkısı bireysel olarak değil kurumsal olarak ele alınmalıdır.

Araştırmanın sekizinci alt problemine dayanarak araştırmada elde edilen bulgular, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği düzeyi ile lise öğrencilerinin gelecek beklentileri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu öğrencilerin okul ortamında adalet, eşitlik ve kapsayıcılığa dayalı bir liderlik anlayışı ile karşılaştıklarında, geleceklerine ilişkin daha olumlu tutumlar geliştirebildiklerini göstermektedir. Sosyal adalet liderliği yalnızca bir yönetim tarzı değil aynı zamanda öğrencinin okul ortamında değerli hissedebilmesini, farklılıklara saygı duyulduğunu gözlemlemesini ve eğitimde adaletin sağlandığını deneyimlemesini sağlayan bir liderlik biçimidir. Bu tür bir liderlik yaklaşımı, öğrencilerin kendilerine olan güvenini ve gelecek hedeflerine yönelik motivasyonunu da etkileyebilir. Theoharis (2007), sosyal adalet liderliğini yalnızca dezavantajlı gruplarda değil, tüm öğrenciler yönelik fırsat eşitliğini sağlayacak sistematik bir dönüşüm çabası olarak tanımlamaktadır.

Korelasyon katsayısının düşük düzeyde olması, sosyal adalet liderliği ile gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Furman (2012) benzer şekilde, sosyal adalet liderliğinin öğrenci başarısı ve gelişimi üzerindeki etkisinin doğrudan değil, çoklu faktörlerin birleşimiyle ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Araştırmada elde edilen önemli bulgulardan biri de sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin gelecek beklentilerini anlamlı düzeyde yordadığı yönündedir. Basit

doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, sosyal adalet liderliği öğrencilerin gelecek beklentileri üzerinde pozitif ve anlamlı bir yordayıcı değişken olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin geleceğe yönelik bakış açıları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Regresyon analizi sonucunda elde edilen bu bulgu, sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin benlik saygısı, aidiyet hissi ve kendine yönelik inançlarını güçlendirerek, öğrencilerin gelecek algılarını olumlu yönde şekillendirebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle sosyal adalet liderliğini benimseyen bir okul müdürü, öğrenciler arasında eşitliği sağlayan, farklılıklara saygı duyan ve öğrencilerin karar süreçlerine katılmasını destekleyen bir liderlik anlayışıyla öğrencilerin geleceğe dair umutlarını olumlu yönde şekillendirebilir. Bell (2007), eğitimde sosyal adaletin yalnızca başarıyı arttıran değil aynı zamanda öğrencinin kendini gerçekleştirmesine imkan tanıyan bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Böylelikle öğrenciler için adil ve eşitlikçi bir okulun varlığı, yalnızca bugünlerini değil yarınlarını da şekillendirmekte etkili bir faktör olabilir.

ALTINCI BÖLÜM

6. ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına dayanarak uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler açıklanmıştır.

6.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- 1) Okul müdürleri, sosyal adalet liderliği kapsamında karar alma süreçlerinde öğrencileri daha etkin bir biçimde sürece dahil edebilir ve böylelikle tüm öğrenci gruplarının kendilerini değerli ve temsil edilmiş hissetmelerini sağlaması önerilir.
- 2) Okul rehberlik servisi tarafından öğrencilerin geleceğe dair olumlu beklentiler geliştirmesine yardımcı olabilecek psikoeğitim programlarının düzenlenmesi önerilir.
- 3) Öğretmenlerin, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra psikososyal ihtiyaçlarına da duyarlı olması, öğrenci merkezli sınıf yönetimi yaklaşımlarıyla kapsayıcı bir öğrenme ortamı oluşturması önerilir.

6.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1) Sosyal adalet liderliğinin farklı eğitim kademelerinde öğrencilerin psikolojik sağlamlık, aidiyet duygusu ve okul bağlılığı gibi değişkenlerle ilişkisi araştırılabilir.
- 2) Bu araştırma nicel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bulgulara yönelik nedenleri derinlemesine inceleyebilecek nitel yaklaşımlı araştırmalar yapılabilir.
- 3) Bu araştırmada örneklem, Bursa ili Osmangazi ilçesindeki lise öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur. Farklı coğrafi bölgeler ve okul türleri dikkate alınarak daha geniş örneklemle araştırmalar yapılabilir.
- 4) Bu araştırmada sosyal adalet liderliği yalnızca öğrenci algılarına göre değerlendirilmiştir. Okul müdürlerinin öz değerlendirmelerine ve öğretmen algılarına dayalı çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, R. (2025). *Lise öğrencilerinde sınav kaygısının yordayıcısı olarak ebeveyn beklentisi ve olumlu gelecek beklentisi*. [yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Akyürek, M. İ. (2021). Okullarda sosyal adalet liderliği: bir karma yöntem çalışması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 515-535.
- Apak, H. (2015). Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri: mardin örneği. *Birey ve Toplum*, 5, 125-142.
- Apak, R. (2024). *Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğinin ortaokul öğrencilerinin okula bağlılık düzeyleriyle ilişkisinin incelenmesi*. [yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Aslanargun, E. ve Bozkurt, S. (2019). *Eğitimde liderlik ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ayyıldız, P. (2022). Eğitimde sosyal adalet liderliği. S. Girgin (Ed.), *Eğitimde liderlik yaklaşımları içinde* (s. 25-40). İstanbul: Efeakademi.
- Balcı, A. (2014). *Etkili okul ve okul geliştirme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baldwin, S. A. ve Hoffmann, J. P. (2002). The dynamics of self-esteem: a growth-curve analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(2), 101-113.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman
- Bell, L.A. (2007). Theoretical foundations for social justice education. M. Adams, L.A. Bell ve P. Griffin (Ed.), *Teaching for Diversity and Social Justice*, 2, 1-14. New York: Routledge.
- Blackmore, J. (2006). Social justice and the study and practice of leadership in education a feminist history. *Journal of Educational Administration and History*, 38(2), 185-200.
- Bowlby, J. (1998). *A secure base: parent- child attachment and healthy human development*. Basic books.

- Bozkurt, B. (2018). *Sosyal adalet liderliği ile yöneticiye bağlılık ve örgütsel vatandaşın davranışları arasındaki ilişki* [yayımlanmamış doktora tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chiu, M. M. ve Walker, A. (2007). Leadership for social justice in hong kong schools: addressing mechanisms of inequality. *Journal of Educational Administration*, 45(6), 724-739.
- Çam Tosun, F. (2021). Türk eğitim politikalarında sosyal adalet ve eşitlik. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3),348-368.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çınar, D.B. ve Nayır, F. (2022). Eğitimde sosyal adalet liderliği ile okul aidiyet duygusu arasındaki ilişki: kanonik korelasyon analizi. *Eğitim ve Bilim*, 47(211), 369-389.
- Çelik, E. (2019). *Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki*. [yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çoban Kaynak, R. (2017). Sosyal adalet ve sosyal hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.
- Çobanoğlu, N. (2020). Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile öğretmenlerin örgütsel özdeşleşme ve yöneticiye asadakat ilişkisinin incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 14(53), 2775-2779.
- Demirtaş, M. (2016). *Dezavantajlı bölgelerde yaşayan ergenlerin gelecek beklentileri nitel bir araştırma*. [yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, R. ve Smith, H. (1999), Subjective well-being: three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Dikmen, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentileri ile akademik erteleme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 731-743.

- Dodge, K. A. (1986). Social Competence in Children. *Monographs of the society for research in child development*, 2, 1-80.
- Doğan, H., ve Yıldırım, N. (2022). Sosyal adalet liderliği ve okul iklimi arasındaki ilişki. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 5(3), 174-195.
- Dönmez, A. ve Güçlü, M. (2021). “Ortaöğretim öğrencilerinin kariyer beklentileri ve toplumsal cinsiyet”. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 17(2), 158–173.
- Eccles, J. S., ve Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109-132.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: W.W. Norton&Company.
- Flood, L.D., Angelle, P.S. ve Koerber, N.D. (2023). A systematic review of the international school leadership development network social justice strand research, *Management in Education*, 0(0), 2010-2021.
- Fraser, K. (2012). *Exploring the leadership practices of social justice leaders at urban charter schools*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. San Francisco Üniversitesi.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. New York: Herder and Herder.
- Furman, G. (2012). Social justice leadership as praxis: Developing capacities through preparation programs. *Educational administration quarterly*, 48(2), s 191-229.
- Furman, G.C. ve Shields, C.M. (2003). How can educational leaders promote and support social justice and democratic community in schools. *Paper Presented at Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago, USA*.
- Furman, G. C. ve Sheilds, C.M. (2005). How can educational leaders promote and support social justice and democratic community in schools? En W.A.

- Firestone y C. Riehl (Eds.), *A new agenda for educational leadership* (pp. 119-137). Nueva York: Teachers College.
- Givvin, K. B. (2001). Goal orientations of adolescents, coaches, and parents: is there a convergence of beliefs. *Journal of Early Adolescence*, 21(2), 228-248.
- Güler, M. (1998). Üniversiteli ve işçi gençliğin gelecek beklentileri ve kötümserlik iyimserlik düzeyleri. *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Gürşimşek, I. (2007). Sosyal adalet ve eğitim: Fırsat eşitliği bağlamında bir değerlendirme. *Eğitim ve Bilim*, 32(144), 28-35.
- Güngör, H. ve Erçetin, Ş. Ş. (2021). Factors affecting future expectations of 12th grade students' preparation for higher education in schools. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 11(2), 220-246.
- Hoffman, D.M. (2002). The culture of exclusion representations of culturel diversity in canadian education. *McGill Journal of Education*, 37(3), 389-405.
- Hokoda, A., Fincham, F. D. (1995). Origins of Children's Helpless and Mastery Achievement Patterns in the Family. *Journal of educational psychology*, 87, s 375-385.
- Kahraman, Ü. (2020). Sosyal adalet ve eğitim. F. Nayir (Ed.), *Kültürel değerlere duyarlı eğitim içinde* (s. 93-104). Ankara: Anı.
- Kapan, O. (2025). *Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile okul etkililiği arasındaki ilişki* [yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Kara, B. (2017). *Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ile akademik motivasyonlarının incelenmesi*. [yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Karacan, H., Bağlıbel, M. ve Bindak, R. (2015). Okullarda sosyal adalet ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 54-68.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel yayıncılık.

- Keleş, O. ve Sarıkaya, B. (2024). Fen lisesi öğrencilerinin gelecek beklentilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 312-329.
- King, P.E. ve Roeser, R.W. (2009). Religion and spirituality in adolescent development. In R.M. Lerner ve Steinberg (Eds.), *Handbook of Adolescent Psychology* (vol.1, 435-478). Hoboken, NJ:Wiley.
- Kirtley, O.J., Lafit, G., Vaessen, T., Decoster, J., Derom, C., Gülöksüz, S., Hert, M., Jacobs, N., Menne Lothmann, C., Rutten, B.P.F., Thiery, E., Os, J., Winkel, R., Wichers, M., Myin Germeys, I. (2022). The relationship between daily positive future thinking and past week suicidal ideation in youth an experience sampling study. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 9150007.
- Konate, A.D. ve Ergin, D.A. (2018). Ergenler için gelecek beklentisi farkındalık eğitimi programının etkinliğinin sınanması, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 13(1), 69-87.
- Kondakçı, Y., Kurtay, M.Z., Olda., Y.İ. ve Taşkesen, O. (2014). *Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek rehberliği ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lent, R.W., Brown, S.D. ve Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122.
- Leon, J., Nunez, J.L., Perez, A. ve Grijalvo, F. (2012). Academic future expectations and their relationship with motivation, competence, responsibility and school social climate. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 10(3), 1063-1088.
- Macleod, A. K., Miles, H. ve Pote, H. (2004). Retrospective and prospective cognitions in adolescents: Anxiety, depression, and positive and negative affect. *Journal of Adolescence*, 27, 691-701.
- Makas, A. ve Düşünceli, B. (2021). Ergenlerde gelecek beklentileri ve okula uyum ilişkisi. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 221-234.

- Marshall, C. ve Oliva, M. (2006). Building the capacities of social justice leaders. In C. Marshall ve M. Oliva (Eds.), *Leadership for social justice: Making revolutions in education* (pp. 1-15). Boston: Pearson.
- Marshall, C. ve Rossman, G.B. (1990). *Designing qualitative research*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Martinez, M.L., Garcia, J.F. ve Yubero, S. (2017). Understanding the connections between self perceptions and future expectations a study with Spanish and Portuguese early adolescents. *Revisit de Psicodidactica*, 22(2), 111-117.
- McCabe, C., Kristen, D., Barnett, A., Douglas, S. (2000). First Come s Work, Then Come s Marriage: Future Orientation Amon g African American Young Adolescents. *Family relations*, 49, Issue 1.
- McKenzie, K. B., Christman, D. E., Hernandez, F., Fierro, E., Capper, C. A., Dantley, M., Gonzalez, M. L., McCabe, N. C. & Scheurich, J. J. (2008). From the field: A proposal for educating leaders for social justice. *Educational Administration Quarterly*, 44(1), 111-138.
- Meece, J. (1991). The Classroom Context and Students' Motivational Goals. M. Maehr, P. Pintrich (Ed), *Advances in motivation and achievement*, 7, 261–285. Greenwich, CT: JAI.
- Nayır, F. (2021). *Eğitimde Sosyal Adalet: Kavramsal Bir Çerçeve ve Uygulama Önerileri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Nguyen, Q.C., Rehkopf, D.H. ve Glymour, M.M. (2011). Adolescents' expectations for the future predict health behaviors in early adulthood. *Social Science and Medicine*, 73(3), 391-398.
- Nunes, F., Mota, C.P., Ferreira, T., Schoon, I. ve Matos, P.M. (2025). Adolescents future expectations during high school examining the role of close relationships, psychosocial risk and sex in stability and change. *Youth and Society*, 57(2), 123-145.
- Nurmi, J.E. (1999). How do adolescents see their future a review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review*, 11(1), 1-59
- Nurmi, J. E. ve Salmelo-Aro, K. (2002). Goal construction, reconstruction and depressive symptoms in a life-span context: The transition from school to work. *Journal of Personality*, 70, 385-420

- Özcan, A. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin ve eğitim denetmenlerinin liderlik stilleri*. [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özdemir, M. (2007). *Eğitim Yönetimi Alanında Etik Liderlik ve Sosyal Adalet Yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdemir, G., ve Bozkurt, A. T. (2024). Eğitimde sosyal adalet liderliği: Alan yazınının bibliyometrik analizi. *Asya Studies*, 8(30), 67-82.
- Özdemir, M. (2017). Sosyal adalet liderliği okula yönelik tutum ve okul bağlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(191), 267-281.
- Özdemir, M., ve Kütküt, B. (2015). Sosyal adalet liderliği ölçeği'nin (SALÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(3), 201-218.
- Özdemir, M. ve Pektaş, V. (2017). Sosyal adalet liderliği ve okul akademik iyimserliği ilişkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 576-601.
- Pekrun, R. (2006). "The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice." *Educational Psychology Review*, 18(3), 315-341.
- Polat, S. (2007). *Eğitim politikalarının sosyal adalet açısından sonuçları konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Regnerus, M.D. ve Smith, C. (2005). Selection effects in studies of religious influence. *Review of Religious Research*, 47(1), 23-50.
- Robinson, V., Lloyd, C. ve Rowe, K. (2008). The impact of leadership on student outcomes an analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635-674.
- Rusch, E.A. ve Theoharis, G. (2010). Social justice leadership in action a case study approach. *Journal of Educational Administration*, 48(3), 349-366.

- Ryan, J. (2010). Promoting social justice in schools' principals' political strategies. *International Journal of Leadership in Education*, 13(4), 357-376.
- Santos, M.A.S. ve Cardoso, L. (2016). Adolescent perceptions of stress and future expectations. *Paideia*, 26(64), 63-71.
- Sarpkaya, R. (2010). *Kariyer Gelişimi ve Planlaması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Scanlan, M. (2007). School leadership for social justice: a critique of starratt's tripartite model. *Values and Ethics in Educational Administration*, 5(3), 1-8.
- Schneider, B. ve Stevenson, D. (1999). *The ambitious generation americas teenagers motivated but directionless*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Seminer, R. (2003). Adolescent future orientation an integrated cultural and ecological perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1).
- Shields, C.M. (2004). Dialogic leadership for social justice overcoming pathologies of silence. *Educational Administration Quarterly*, 40(1), 111-134.
- Slater, C., Rinehart, D. Ve Zembylas, M. (2008). Social justice leadership in education moving toward a more inclusive and just society. *Educational Policy*, 42(1), 1-22.
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk taking. *Developmental Review*, 28(1), 78-106.
- Stoddard, S.A., Zimmerman, M.A. ve Bauermeister, J.A. (2011). Community contributions neighborhood collective efficacy and adolescents hopes and fears for the future. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 921-937.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri ve Gelecek Beklentilerini Etkileyen Faktörler, *Kuramsal Eğitim Bilimleri Dergisi- Journal of Theoretical Educational Science*, 5(1):90-109.
- Şimşek, H., Ünal, M., Mermer, Ş.E. ve Özaslan, D. (2022). Lise öğrencilerinde gelecek beklentisi ve öz güven ilişkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 387-409.
- Taşdan, M. ve Talçın, T. (2012). Eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal adalet. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 24-36.

- Theoharis, G. (2007). Social justice educational leaders and resistance toward a theory of social justice leadership. *Educational Administration Quarterly*, 43(2), 221-258.
- Tomul, E. (2009). İlköğretim okullarındaki sosyal adalet uygulamalarına ilişkin yönetici görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 126-137.
- Topaloğlu, H. (2023). Okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliği davranışlarının yabancı uyruklu öğrencilerin okul bağlılığına etkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 113(3), 1875-1892.
- Tuncel, M., & Sayın, A. (2019). Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri: Nitel bir araştırma. *Eğitim ve Gelecek Dergisi*, 15(1), 1-18.
- Tuncer, M. (2011). Ergen gelecek beklentileri ölçeğinin türkçe uyarlanması. *Turkish Studies-İnternational Perodical For The Languages, Literature and History s of Turkish or Turkic*, 6(3), 1265-1275.
- Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim gençliğinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *Turkish Studies-İnternational Perodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 935-948.
- Turhan, M. ve Çelik, V. (2011). Okul yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının okullardaki sosyal adalet üzerindeki etkisi. *Education Sciences*, 6(1), 438-452.
- Uluçay, T., Özpolat, A.R., İşgör, İ.Y. ve Taşkesen, O. (2014). Lise öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *NWSA-Education Sciences*, 9(2), 234-247.
- Yavuzer, H., Demir, İ., Meşeci, F. ve Sertelin, Ç. (2005). Günümüz Gençliğinin Gelecek Beklentileri, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 2:93-103.
- Yeşil, E. Ve Sincar, M. (2021). Eğitimde sosyal adalet liderliği üzerine bir inceleme. *Çağdaş Yönetim Bilimleri*, 8(1), 288-296.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Bireyi tanıma teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Zembylas, M. ve Lasonos, S. (2015). Social justice leadership in multicultural schools the case of an ethnically divided society. *İnternational Journal of Leadership in Education*, 18(3), 258-277.

EKLER

EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı,

Bu ölçek, okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği ile lise öğrencilerinin gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla uygulanacaktır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Aşağıda yer alan “Kişisel Bilgi Formu” , “Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği”, “Ergen Gelecek Beklentisi Ölçeği”nin dikkatlice okunarak samimiyetle cevaplanması gerekmektedir. Araştırma ölçeklerinde yer alan soruların karşısında yer alan cevaplardan, size uygun olduğunu düşündüğünüz yalnızca bir dereceyi işaretlemeniz gerekmektedir. Elde edilen kişisel bilgiler kesinlikle bilimsel amaçla kullanılacak ve gizlilik esas alınacaktır. Lütfen forma isim yazmayınız.

Bu anket çalışmasına katılımınız için, yaptığınız katkıdan ötürü teşekkür ederim.

Araştırmacı: Kürşat HAKAN

Cinsiyetiniz:	Kız	
	Erkek	
Okul Türünüz:	Anadolu Lisesi	
	Meslek Lisesi	
	Spor Lisesi	
Sınıf Düzeyiniz:	9. Sınıf	
	10. Sınıf	
	11.Sınıf	
	12.Sınıf	
Sosyoekonomik Durumunuz:	Düşük	
	Orta	
	Yüksek	

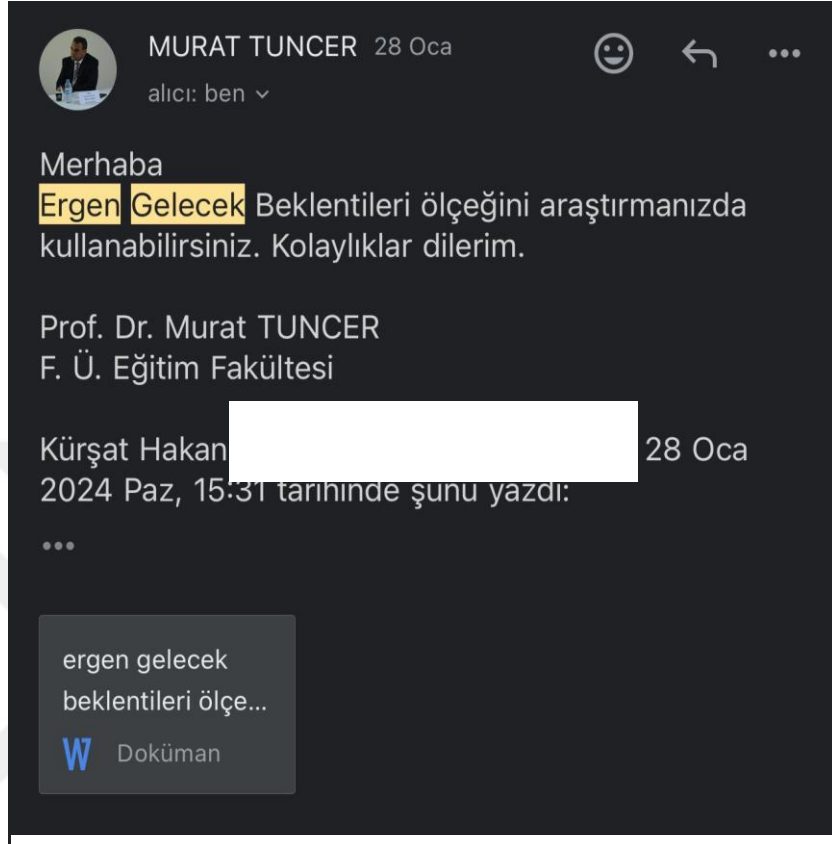
EK-2: SOSYAL ADALET LİDERLİĞİ ÖLÇEĞİ

Md	Okul müdürü;	Hiç Katılmıyorum	Çok Az Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Başarısızlığımızı önleyecek tedbirler alır					
2	Düşük gelirli arkadaşlarımıza yardım eder					
3	Düşük gelirli arkadaşlarımızı korur					
4	Gelişimimize katkı sağlayacak kurslara katılmamız için bizi teşvik eder					
5	Engelli arkadaşlarımız için konforlu bir okul ortamı oluşturur					
6	Hepimizin isteklerini yerine getirmek için okulda eşit fırsatlar sağlar					
7	İhtiyacı olan insanlara yardım etmemiz için bizi teşvik eder					
8	Okulumuzun güvenliği için gerekli tedbirleri alır					
9	Okul sporlarında çeşitliliğe önem verir					
10	İhtiyacı olan insanları ziyaret etmemiz için bizi teşvik eder					
11	Teknolojiyi eğitimimizde aktif olarak kullanabileceğimiz ortamlar oluşturur					
12	Başarısı düşük arkadaşlarımızın başarılarını artırmak için çaba gösterir					
13	Farklı görüşlere açıktır					
14	Eleştiriye açıktır					
15	Açık fikirli olmamızı teşvik eder					
16	Farklı kültürlere saygılı olmamızı teşvik eder					
17	Toplumun genelinden farklı olan insanlara hoşgörü göstermemizi teşvik eder					
18	İnanç ve görüşlerimizden dolayı baskı yapmaz					
19	Yeni fikirleri tartışmaktan hoşlanır					
20	Düşüncelerimizi açıkça ifade etmemize imkan sağlar					
21	Farklılıklara eşit mesafede durur					
22	Okul kıyafetini belirlerken görüşümüzü alır					
23	Seçmeli derslerin belirlenmesinde görüşümüzü alır					
24	Okul kurallarını belirlerken görüşümüzü alır					

EK-3 ERGEN GELECEK BEKLENTİLERİ ÖLÇEĞİ

Yetişkin Olduğumda	1:kesinlikle inanmıyorum	2	3	4	5	6	7:kesinlikle inanıyorum
Faktör 1: İş ve Eğitim							
1. Hayatımla ilgili başarmak istediğim şeyleri başarmış olacağım							
2. İstediğim şeyleri satın alabileceğim							
3. İyi bir iş bulacağım							
4. Hedeflediğim eğitim düzeyine ulaşacağım							
5. Hoşlanacağım bir iş bulacağım							
6. İstikrarlı bir iş bulacağım							
7. Geçimimi her zaman sağlayacağım							
8. Kendimi güvende hissedeceğim							
9. Kazandığım para bana ve hayat arkadaşşıma yeterli gelecek							
10. İşim bana kendimle gurur duymam için fırsatlar verecek							
11. Mutlu bir hayatım olacak							
Faktör 2: Evlilik ve Aile							
12. Evleneceğim							
13. Çocuklarım olacak							
14. 25 yaşından önce evli olacağım							
15. Evliliğim hep sürecek							
16. Çocuğum daima barış içinde yaşayacak							
17. Çocuğumun uzun bir hayatı olacak							
18. Çocuğuma güvenli bir ortam sağlayacağım							
Faktör 3: Din ve Toplum							
19. Düzenli olarak toplumsal ve dini hizmetlere katılacağım							
20. Dini aktivitelere katılacağım							
21. Topluluğumda lider olacağım							
Faktör 4: Sağlık ve Yaşam							
22. Uzun bir hayat yaşayacağım							
23. Sağlıklı bir diyet yapacağım							
24. Spor yapacağım							
25. Sağlığım iyi olacak							

EK-4: ARAŞTIRMA İZNİ

 murat özdemir 30 May
alıcı: ben ▾

Sevgili Kürşat,

Sosyal Adalet Liderliği ölçeğinin hem öğrenci, hem de öğretmen versiyonu var, ekte ikisini de paylaşıyorum. Kolaylıklar dilerim.

İyi dileklerle

Prof. Dr. Murat ÖZDEMİR

.....
Hacettepe Üniversitesi/Hacettepe University
Eğitim Fakültesi/Faculty of Education
Eğitim Bilimleri Bölümü/Department of Educational Sciences
Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı/Sub-Department of
Educational Administration
Beytepe Yerleşkesi, Çankaya, Ankara, Türkiye

ETİK KURUL KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.12.2024-E.121031

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-95531838-050.99-121031
Konu : Etik Kurul Kararı

26.12.2024

Sayın Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

İlgi : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 24.12.2024 tarih ve 120666 sayılı yazısı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi yazısına istinaden Prof. Dr. Mehmet TEYFUR'un danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Kürşat HAKAN'ın "**Okul Müdürlerinin Sosyal Adalet Liderliği ile Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki**" başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup, 26.12.2024 tarih ve 495 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ebubekir BAKAN
Etik Kurulu Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSDB26CDBB* Pin Kodu : 98252

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/en/Vision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Fırat Mah. Yeni Üniversite cad. No:2 AE/1 04100 Merkez, Ağrı – Türkiye

Telefon : 0472 215 98 63 Faks:0472 216 20 08

e-Posta : hukukburosu@agri.edu.tr Web : www.agri.edu.tr

Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Yılmaz SABUNCU

Unvanı : Şube Müdürü

Tel No : 1280

